Boter bij de vis

Over *matching* van Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek

RAAD VOOR GEZONDHEIDSONDERZOEK

Aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
De heer dr. A. Klink
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Onderwerp:	aanbieding advies *Boter bij de vis. Over* matching *van Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek*
Uw kenmerk:	PG/FBI 2.767.075
Ons kenmerk:	-773/NdN/ts/835-817-J1
Bijlagen:	1
Datum:	7 december 2009

Geachte minister,

In mei 2007 verzocht u de Raad voor Gezondheidsonderzoek een advies voor te bereiden over de mogelijkheid een 'matchingsfonds' in te stellen om de deelname van Nederlandse instituten aan Europese programma's voor gezondheidsonderzoek te bevorderen. Het gevraagde advies bied ik u hierbij aan, gehoord de beraadsgroepen Geneeskunde en Maatschappelijke gezondheidszorg van de Gezondheidsraad.

In het advies beveelt de raad aan om een fonds in te stellen, waarop de aan VWS gelieerde nationale kennisinstituten een beroep kunnen doen voor het matchen van verworven Europese onderzoekssubsidies, voor zover deze bestemd zijn voor onderzoek dat aansluit bij de door uw ministerie gestelde 'maatschappelijke opgaven'. Het matchingsfonds zou volgens de raad ook open moeten staan voor universitair medische centra en andere publieke kennisinstellingen, voor zover hun onderzoek direct bijdraagt aan het op de 'maatschappelijke opgaven' gerichte VWS-beleid. Patiëntenorganisaties zouden daarnaast gebaat zijn bij een subsidieregeling die voorziet in de (gedeeltelijke) vergoeding van de kosten die zij maken voor het voorbereiden en schrijven van bij Europese programma's in te dienen subsidieaanvragen.

De raad richt zich in het advies ook tot uw ambtsgenoten van OCW en EZ, met de aanbeveling om te onderzoeken of het wenselijk en haalbaar is om de Nederlandse deelname aan Europese onderzoeksprogramma's over de hele linie, dus binnen én buiten het gezondheidsonderzoek, door het instellen van een matchingsfonds te stimuleren. De raad beveelt de minister van OCW aan er al het mogelijke aan te doen om de algemene matchingsproblematiek voor onderzoeksinstellingen, die zich niet beperkt tot Europese subsidieregelingen, tot een oplossing te brengen.

Postadres

Postbus 16052
2500 BB Den Haag
E-mail: bureau@rgo.nl
website: www.rgo.nl

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
Telefoon: 070-3407521
Fax: 070-3407524

Ik heb dit advies vandaag tevens aangeboden aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en aan de minister van Economische Zaken.

Hoogachtend,

prof. dr. P.J. van der Maas
voorzitter RGO

Boter bij de vis

Over *matching* van Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek

aan:

de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
de minister van Economische Zaken

Nr. 61, Den Haag, 7 december 2009

De Raad voor Gezondheidsonderzoek (RGO) maakt deel uit van de Gezondheidsraad en heeft tot taak de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en van Economische Zaken (EZ) te adviseren over prioriteiten in het gezondheidsonderzoek, in het zorgonderzoek en de technologieontwikkeling in deze sector, evenals over de daarbij behorende infrastructuur. Het maatschappelijk perspectief is daarbij voor de RGO steeds het uitgangspunt.

De Gezondheidsraad is lid van het European Science Advisory Network for Health (EuSANH), een Europees netwerk van wetenschappelijke adviesorganen.

De Gezondheidsraad is lid van het International Network of Agencies for Health Technology Assessment (INAHTA), een internationaal samenwerkingsverband van organisaties die zich bezig houden met *health technology assessment*.

U kunt het advies downloaden van www.gr.nl.

Deze publicatie kan als volgt worden aangehaald:
Raad voor Gezondheidsonderzoek. Boter bij de vis. Over *matching* van Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek. Den Haag: Gezondheidsraad, 2009; RGO nr. 61.

Preferred citation:
Advisory Council on Health Research. Paying upfront. The problem of matching European subsidies for health research. The Hague: Health Council of the Netherlands, 2009; RGO no. 61.

auteursrecht voorbehouden
all rights reserved

ISBN: 978-90-5549-778-2

Inhoud

Samenvatting *9*

Executive summary *13*

1 Inleiding *17*
1.1 Aanleiding *17*
1.2 Adviesaanvraag *17*
1.3 Werkwijze *18*
1.4 Het advies *18*

2 Matching van onderzoekssubsidies *21*
2.1 Het verschijnsel ‘matching’ *21*
2.2 Omvang en spreiding van matchingsverplichtingen *23*

3 Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek *27*
3.1 KP7 Health *28*
3.2 KP7 Information and Communication Technologies *29*
3.3 Het Health Programme van DG Sanco *30*
3.4 Innovative Medicines Initiative *31*
3.5 Stimulering van deelname aan Europese onderzoeksprogramma’s *32*

4 Nationale kennisinstituten *35*
4.1 Financiering *35*
4.2 Visies op matching *36*

5 Universitair medische centra *39*
5.1 Financiering *39*
5.2 Visies op matching *41*

6 Patiëntenorganisaties *43*
6.1 Financiering *43*
6.2 Visies op matching *44*

7 Beschouwing en aanbevelingen *47*

Literatuur *55*

Bijlagen *57*
A De adviesaanvraag *59*
B Raad voor Gezondheidsonderzoek *61*
C Interviews *65*
D Rapport *Yellow Research* *67*

Samenvatting

Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek dekken maar een deel van de totale onderzoekskosten. De onderzoeksinstelling die de subsidie aanvaardt verplicht zich daarmee de resterende kosten voor zijn rekening te nemen, oftewel: de ontvangen subsidie te ‘matchen’ met eigen middelen.

Over dit matchen van Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek gaat het advies van de Raad voor Gezondheidsonderzoek (RGO) dat voor u ligt. Vertrekpunt was de vraag, door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) aan de RGO voorgelegd, of de Nederlandse deelname aan Europese programma’s voor gezondheidsonderzoek bevorderd zou kunnen worden door de instelling van een ‘matchingsfonds’: een fonds waaruit onderzoeksinstellingen die een Europese subsidie verworven hebben kunnen putten om aan hun matchingsverplichtingen te kunnen voldoen.

Ter voorbereiding van het advies liet de raad nagaan of een dergelijk matchingsfonds verenigbaar is met de Europese regelgeving en of er in andere Europese landen soortgelijke voorzieningen getroffen zijn. Voorts voerde de raad gesprekken met bestuurders van aan VWS gelieerde nationale kennisinstituten, universitair medische centra (UMC’s) en patiëntenorganisaties, om zich een beeld te vormen van de aard en ernst van de matchingsproblemen die deze instellingen hebben ervaren en van de mogelijke oplossingen die hun voor ogen staan.

De RGO stelt vast dat een matchingsfonds volgens de regels toelaatbaar is en dat zo’n fonds in andere Europese landen ook bestaat of heeft bestaan. Uit de

gevoerde gesprekken blijkt dat de instituten NIVEL, RIVM, TNO Kwaliteit van leven en Trimbos-instituut al jaren problemen ondervinden bij het matchen van Europese onderzoekssubsidies en dat zij de instelling van een matchingsfonds van harte zouden toejuichen. De matchingsproblemen van de UMC's lijken over het geheel genomen iets minder urgent dan die van de nationale kennisinstituten. Zij ervaren weliswaar dat de matchingsverplichtingen succesvolle onderzoeksgroepen in hun groei belemmeren, maar weten zich tot nu toe over het algemeen met kunst en vliegwerk te redden. Bovendien maken de problemen die de UMC's ondervinden bij het matchen van Europese onderzoekssubsidies, duidelijker dan bij de kennisinstituten, deel uit van een bredere matchingsproblematiek, waarin grosso modo Nederlandse onderzoekssubsidies een veel groter aandeel hebben dan de Europese. Patiëntenorganisaties ten slotte, zo bleek uit de gevoerde gesprekken, signaleren met regelmaat relevante onderzoeksvragen en zouden graag onderzoekers in Europa daarvoor interesseren en met elkaar in contact brengen. Zij zouden zeer gebaat zijn bij financiering van de voorbereiding van Europese onderzoeksprojecten.

De raad komt op grond van deze bevindingen tot de aanbeveling aan de minister van VWS om een matchingsfonds in te stellen. Het fonds zou in elk geval open moeten staan voor aanvragen van de aan VWS gelieerde nationale kennisinstituten, voor zover ze betrekking hebben op onderzoek dat aansluit bij de door het ministerie geformuleerde 'maatschappelijke opgaven'. Instelling van een matchingsfonds zal deze instituten stimuleren Europese onderzoekssubsidies aan te vragen waarvan zij anders zouden afzien. De raad geeft hierbij mede ter overweging dat de Nederlandse investering in het fonds ruimschoots overtroffen zal worden door de financiële baten in de vorm van Europese onderzoekssubsidies.

De raad beveelt de minister tevens aan om ook andere publieke kennisinstellingen, waaronder de UMC's, in staat te stellen op het fonds een beroep te doen, voor zover hun onderzoek direct bijdraagt aan het op de 'maatschappelijke opgaven' gerichte VWS-beleid.

Patiëntenorganisaties, die in dit verband volgens de raad ook tot de publieke kennisinstellingen gerekend moeten worden, zouden, behalve bij een matchingsfonds, ook gebaat zijn bij een subsidieregeling die voorziet in de (gedeeltelijke) vergoeding van de kosten die zij moeten maken voor het voorbereiden en schrijven van bij Europese programma's in te dienen subsidieaanvragen. De raad beveelt de minister van VWS aan een dergelijke regeling te treffen.

Het advies bevat tevens twee aanbevelingen met een wijdere strekking. De ministers van Economische Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

beveelt de raad aan om te onderzoeken of het wenselijk en haalbaar is de Nederlandse deelname aan Europese onderzoeksprogramma's over de hele linie te stimuleren, door een matchingsfonds in te stellen waarop onderzoeksinstellingen binnen én buiten het gezondheidsonderzoek een beroep kunnen doen.

Het advies besluit met de constatering dat in het domein van het gezondheidsonderzoek het matchen van niet-kostendekkende onderzoekssubsidies, van wie ook afkomstig, in toenemende mate tot problemen leidt. Onderzoeksgroepen die succesvol zijn in het verwerven van zulke subsidies worden vroeg of laat door de matchingsverplichtingen in hun ontwikkeling belemmerd. De raad beveelt de minister van OCW aan er al het mogelijke aan te doen om deze meer algemene matchingsproblematiek, die zich niet beperkt tot het gezondheidsonderzoek, tot een oplossing te brengen.

Executive summary

Advisory Council on Health Research. Paying upfront. The problem of matching European subsidies for health research. The Hague: Health Council of the Netherlands, 2009; RGO no. 61.

European subsidies for health research cover only part of the total cost of the research. A research institute that accepts a subsidy takes on an obligation to pay the remaining costs, i.e. to match the subsidy by means of co-funding.

This advisory document published by the Advisory Council on Health Research (Raad voor Gezondheidsonderzoek, RGO) deals with the matching of European subsidies for health research. The point of departure was the question that the Ministry of Health, Welfare and Sport placed before the RGO as to whether Dutch participation in European health research programmes could be promoted by establishing a 'matching fund', i.e. a fund from which research institutes that obtain a European subsidy can get co-funding to fulfil their matching obligations.

In preparation for its advice the Council commissioned a check on whether such a matching fund was compatible with European legislation and whether other European countries had taken similar measures. The Council also held talks with executive staff of national knowledge institutes that maintain relationships with the ministry, university medical centres (UMCs) and patients' organisations. This approach was adopted in order to form an impression of the nature and seriousness of the matching problems encountered by these organisations and of the potential solutions that they envisage.

The RGO concluded that a matching fund is permissible under the rules and that similar funds exist (or have existed) in other European countries. The talks

conducted by the RGO revealed that for many years NIVEL (Netherlands Institute for Health Services Research), RIVM (National Institute for Public Health and the Environment), TNO Quality of Life and the Trimbos Institute (Netherlands Institute of Mental Health and Addiction) had been experiencing problems in matching European research subsidies and that they would warmly welcome the establishment of a matching fund. On the whole the matching problems experienced by UMCs appeared slightly less urgent than those confronting the national knowledge institutes. While UMCs felt that matching obligations obstructed the growth of successful research groups they had broadly speaking been able to get by so far thanks to improvisation. Moreover, the problems that UMCs encounter when matching European research subsidies are – more prominently than at the knowledge institutes – part of a wider matching problem whereby roughly speaking Dutch research subsidies account for a far greater share than the European subsidies. The talks conducted by the RGO revealed that patients' organisations regularly identify relevant research questions for which they would like to secure the interest of researchers in Europe and put them in touch with each other. They would benefit greatly from the financing of the preparation of European research projects.

Based on these findings the Council advises the Minister of Health, Welfare and Sport to establish a matching fund. The fund should in any event be open to applications from national knowledge institutes that maintain relationships with the Ministry of Health, Welfare and Sport, on condition that their research proposals are aligned to the 'public interest tasks' formulated by the ministry. The establishment of a matching fund will encourage these institutes to apply for European research subsidies instead of refraining from doing so. As part of the deliberations the Council recommends considering the circumstance that the Dutch investment in the fund will be amply exceeded by the financial benefits in the form of European research subsidies.

The Council further advises the Minister to make it possible for other public knowledge institutes, including UMCs, to seek recourse to the fund, to the extent that their research projects can be expected to contribute directly to ministerial policies aimed at the 'public interest tasks'.

Patients' organisations, which the Council believes should also be considered public knowledge institutes in the present context, would benefit not only from a matching fund, but also from a subsidy scheme that reimburses (in full or in part) the costs that they incur when preparing and writing subsidy applications for submission to European programmes. The Council advises the Minister for Health, Welfare and Sport to create such a scheme.

The advisory document includes two recommendations with a wider scope. The Council advises the Minister for Economic Affairs and the Minister for Education, Culture and Science to examine the desirability and feasibility of stimulating across-the-board Dutch participation in European research programmes by establishing a matching fund usable by research institutes within and outside the health research field.

The advisory document finishes by concluding that the matching of non-cost-covering research subsidies, regardless of the party that provides them, is increasingly causing problems in the health research domain. Sooner or later research groups successful in obtaining such subsidies will be thwarted in their development because of the matching obligations. The Council advises the Minister for Education, Culture and Science to do everything possible to resolve this more general matching problem, which extends beyond the health research field.

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Aanleiding

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) ving in de loop van 2006 signalen op dat het animo van met name enkele aan VWS gelieerde nationale kennisinstituten om projectvoorstellen bij de Europese programma's in te dienen, dreigde te verminderen, doordat zij ernstige problemen ondervonden bij het voldoen aan de verplichting verworven subsidies te 'matchen' met eigen middelen. Dit leidde medio 2007 tot een adviesaanvraag van de minister van VWS aan de Raad voor Gezondheidsonderzoek (RGO).

1.2 Adviesaanvraag

In de adviesaanvraag (zie bijlage A) werd geopperd dat de Nederlandse deelname aan de Europese onderzoeksprogramma's bevorderd zou kunnen worden door het instellen van een 'matchingsfonds'. Aan de observatie dat in twee met name genoemde Europese onderzoeksprogramma's – het EU Actieprogramma Volksgezondheid en het thema *Health* van het zevende kaderprogramma (KP7) – onderwerpen aan de orde zijn die mede van belang zijn voor het Nederlandse preventiebeleid, verbond het ministerie van VWS vervolgens zijn vraag aan de RGO: hoe zou zo'n matchingsfonds moeten worden ingericht en hoe groot zou het moeten het zijn? De vraagstelling van VWS liet in het midden welke onderzoeksinstellingen op het in te stellen fonds een beroep zouden moeten kunnen

doen: uitsluitend de aan VWS gelieerde nationale kennisinstituten, zoals NIVEL en RIVM, of bijvoorbeeld ook de universitair medische centra.

1.3 Werkwijze

Bij de eerste verkenning van het onderwerp rees bij de RGO (zie bijlage B) de vraag of de Europese regels de instelling van een dergelijk matchingsfonds wel zouden toestaan. De raad vroeg zich tevens af hoe andere Europese landen omgaan met het matchingsprobleem: zijn er voorbeelden van matchingsfondsen of soortgelijke voorzieningen in andere landen? De RGO droeg de beantwoording van deze beide vragen op aan het adviesbureau Yellow Research. Bij bespreking van de tussentijdse resultaten van het adviesbureau met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) bleek dat ook dat ministerie veel belang stelde in het onderwerp dat de raad op verzoek van VWS ter hand genomen had. De OCW-vertegenwoordigers moedigden de RGO aan, mede gelet op eerdere discussies over matching, om het advies niet op voorhand te beperken tot de nationale kennisinstituten, maar ook de universitair medische centra erin te betrekken. De raad besloot daarop een serie interviews te houden met de belangrijkste Nederlandse onderzoeksinstellingen in het domein van het gezondheidsonderzoek om zich een beeld te vormen van de aard en ernst van de problemen met matching die zich in het recente verleden bij deze instellingen hebben voorgedaan en van de mogelijke oplossingen die die instellingen zelf voor ogen staan (zie bijlage C). Op basis van dit voorwerk, bestudering van eerdere rapporten en een discussie in de raad, formuleerde de RGO vervolgens zijn advies.

1.4 Het advies

In hoofdstuk 2 geeft de raad een beschrijving in algemene termen van het verschijnsel ‘matching’, gevolgd door een overzicht van wat er bekend is over omvang en spreiding van de matchingsverplichtingen van Nederlandse onderzoeksinstellingen. Hoofdstuk 3 zoomt in op de Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek. Hoe staat het met de Nederlandse deelname aan Europese programma’s voor gezondheidsonderzoek en welke matchingsverplichtingen vloeien daaruit voort? Ook de voorzieningen – matchingsfondsen, ‘schrijfsubsidies’ – die in andere landen getroffen zijn om de participatie in Europese onderzoeksprogramma’s te bevorderen, passeren de revue.

Vervolgens geeft de raad in kort bestek de resultaten weer van de interviews met bestuurders van de aan VWS gelieerde kennisinstituten (hoofdstuk 4), de UMC’s (hoofdstuk 5) en twee patiëntenorganisaties (hoofdstuk 6). Aan de orde

komen de wijzen waarop deze instellingen en organisaties gefinancierd worden en de visies van de bestuurders op matching, toegespitst op de Europese onderzoeksprogramma's, en op de mogelijkheid een matchingsfonds of een schrijfsubsidie in te stellen. De raad besluit zijn advies met een slotbeschouwing en een zestal aanbevelingen (hoofdstuk 7).

Hoofdstuk **2**

Matching van onderzoekssubsidies

In dit hoofdstuk gaat de raad in op het verschijnsel ‘matching’ en op wat er bekend is over omvang en spreiding van matchingsverplichtingen in Nederland.

2.1 Het verschijnsel ‘matching’

Instanties die wetenschappelijk onderzoek subsidiëren dekken met hun subsidies in de regel maar een deel van de totale onderzoekskosten. De onderzoeksinstelling die de subsidie aanvaardt verplicht zich daarmee de resterende kosten voor zijn rekening te nemen, oftewel: de ontvangen subsidie te ‘matchen’ met eigen middelen. Dat kan ofwel in natura *(in kind)*, door reeds beschikbare infrastructuur en menskracht in te zetten, ofwel *out of pocket (in cash)*, door te putten uit het eigen budget.[1]

De zogeheten matchingsverplichting kan verschillende vormen aannemen. Soms vergoedt de subsidieverlener alleen het voor een onderzoek aan te trekken personeel en eventuele nieuwe apparatuur; alle overige kosten komen dan voor rekening van de onderzoeksinstelling, zonder als zodanig geëxpliciteerd te worden. In andere gevallen wordt onderscheid gemaakt tussen de zogenaamde directe kosten, zoals de kosten van projectmedewerkers, reis- en verblijfskosten, verbruiksgoederen en nieuwe apparatuur, en de indirecte kosten, zoals de kosten van huisvesting, technische infrastructuur, ondersteunend personeel, projectvoor-

bereiding en begeleiding van onderzoekers.* Vaak worden dan zowel de directe als de indirecte kosten gedeeltelijk vergoed, waarbij het vergoedingspercentage voor de directe kosten hoger kan zijn dan voor de indirecte.

Aan het verschijnsel ‘matching’ zitten verschillende kanten. De subsidieverstrekker gaat ervan uit dat de matchingseis de betrokkenheid van de onderzoeksinstelling bij het onderzoek bevordert. Doordat de onderzoeksinstelling toezegt ook eigen middelen in het onderzoek te investeren, is de uitvoering van het onderzoek voor die instelling minder vrijblijvend dan hij anders zou kunnen zijn. De onderzoekers zullen er extra op gebrand zijn van het onderzoek daadwerkelijk een succes te maken. Daarbij komt dat de subsidieverstrekker door een bijdrage van de onderzoeksinstelling te verlangen per onderzoek minder geld kwijt is. Hij kan dus met hetzelfde geld meer onderzoeken subsidiëren die aan zijn prioriteiten beantwoorden.

Voor de onderzoeksinstelling betekent de matchingseis dat aanvaarding van de subsidie ten koste gaat van de middelen om andere activiteiten te ondernemen. In een omgeving waarin het succes van onderzoeksinstellingen – en van de onderzoeksgroepen binnen die instellingen – mede wordt afgemeten aan de mate waarin zij erin slagen subsidies voor onderzoek te verwerven, zadelt dit hen op met een lastig probleem. Terwijl tijdens de voorbereiding van subsidieaanvragen in de regel verre van zeker is dat ze ook gehonoreerd zullen worden, kan na verloop van tijd blijken dat de matchingsverplichtingen van de toegekende subsidies de draagkracht van de onderzoeksgroep of -instelling overstijgen. De instelling komt voor de lastige keus te staan ofwel de toegekende subsidies niet te aanvaarden, middelen te onttrekken aan andere activiteiten of in te teren op financiële reserves.

Voor de overheid als belangrijkste financier van publieke onderzoeksinstellingen impliceert het fenomeen matching dat de mogelijkheden om succesvolle onderzoeksgroepen door middel van niet volledig kostendekkende onderzoekssubsidies te belonen, aan beperkingen onderhevig zijn. Goede onderzoeksgroepen die erin slagen veel subsidies uit tweede en derde geldstroomprogramma’s in de wacht te slepen, zullen door de toenemende matchingsverplichtingen vroeg of laat oplopen tegen de beperkingen van hun eerste geldstroombudget.

* Soms kunnen de kosten van de begeleiding van onderzoekers wel worden opgevoerd als onderdeel van de directe kosten. Dat kan bijvoorbeeld in KP7, op voorwaarde dat de begeleidende onderzoeker tijd schrijft.

2.2 Omvang en spreiding van matchingsverplichtingen

Het matchingspercentage (het percentage van de totale kosten van uit tweede en derde geldstroom gesubsideerd onderzoek dat voor rekening van de onderzoeksinstelling komt) is aanzienlijk. Accountantsbureau Ernst & Young, dat in 2004 in opdracht van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT) een onderzoek deed naar de omvang van matching, kwam voor 2002 uit op een schatting van ongeveer 46 procent.[2] Dit betekent dat Nederlandse universiteiten in dat jaar voor elke euro die zij van externe financiers ontvingen, gemiddeld circa 84 eurocent moesten bijpassen. Het Centraal Planbureau (CPB), dat in opdracht van de minister van OCW een contra-expertise uitvoerde op het rapport van Ernst & Young en het mede daarop gebaseerde AWT-advies *De prijs van succes*, kwalificeerde deze uitkomst als 'adequaat onderbouwd', zij het met de kanttekening dat door beperkingen van de administraties van de universiteiten waarop Ernst & Young zijn schattingen baseerde, zowel over- als onderschatting niet valt uit te sluiten.[3]

Ernst & Young becijferde ook de totale omvang van aan universiteiten toegekende tweede en derde geldstroomsubsidies in 2002: ongeveer 985 miljoen euro. Het totale eerste geldstroom budget voor onderzoek kwam in dat jaar uit op 1 500 miljoen euro. Uigaand van het matchingspercentage van 46 procent berekende Ernst & Young dat van dit eerste geldstroom budget circa 825 miljoen euro, dus zo'n 55 procent, besteed werd aan matching van tweede en derde geldstroomsubsidies. Ook tegen deze conclusie maakte het CPB geen bezwaar.

Minder duidelijkheid is er over hoe de omvang van tweede en derde geldstroom zich in relatie tot die van de eerste geldstroom in de loop der tijd ontwikkeld heeft. Ernst & Young berekende dat in de vijf in hun onderzoek betrokken universiteiten de omvang van de tweede en derde geldstroom tussen 1998 en 2002 toenam van 160,6 tot 250,6 miljoen euro, een stijging van 56 procent. In dezelfde periode steeg bij die universiteiten de totale eerste geldstroom, inclusief de bijdrage voor onderwijs, van 758,8 tot 905,2 miljoen euro, een toename van 19 procent. De AWT concludeerde hieruit dat 'het relatieve belang van tweede en derde geldstroom fors is toegenomen'.[1] Het CPB ging op deze conclusie niet in. In 2007 verscheen echter een publicatie van het Rathenau Instituut, *Dertig jaar publieke onderzoeksfinanciering in Nederland 1975-2005*, waarin de conclusie van de AWT krachtig werd weersproken.[4] Het Rathenau Instituut liet zien dat van 1990 tot 2005 alle project- en programmafinanciering, door rijk, Euro-

pese Unie en gezondheidsfondsen (maar exclusief financiering door bedrijven),* een vrij constant aandeel heeft in de totale onderzoeksfinanciering in Nederland, ter grootte van circa 30 procent. Specifiek voor de universiteiten toonde het rapport aan dat in die periode de projectfinanciering door het rijk zelfs iets minder steeg dan de basisfinanciering. Anders dan de basisfinanciering van de universiteiten bleef die van de overige publieke onderzoeksinstellingen in reële bedragen (dat wil zeggen: gecorrigeerd voor de inflatie) vrijwel constant.

De publicatie van het Rathenau Instituut bestreek de periode tot 2005. Sindsdien heeft de Nederlandse overheid vele incidentele investeringen gedaan in onderzoek en innovatie. De AWT gaf in 2007 een overzicht van de investeringen in de voorafgaande vier jaar en kwam op een totaal van 2,5 miljard euro, waarvan een groot deel voor rekening kwam van de Bsik (800 miljoen voor de periode 2003-2010) en de FES impulsen 2005 en 2006 (respectievelijk 500 en 300 miljoen euro voor de periode 2005-2011). Van deze 2,5 miljard ging 28 procent naar het gebied Life Sciences & Gezondheid.[5] Hieruit kan echter niet worden opgemaakt dat na 2005, anders dan in de jaren 1990-2005, de verhouding tussen institutionele en projectfinanciering van onderzoek wél zou zijn verschoven. Het meest recente overzicht Totale Onderzoek Financiering (TOF) suggereert dat voor wat betreft de overheidsfinanciering het tegendeel het geval is. De uitgaven van OCW, waarvan iets meer dan 70 procent als eerste geldstroom naar de universiteiten gaat, bedroegen in 2005 68 procent van het totaal van de uitgaven aan onderzoek van alle departementen.[4] Het recente TOF-overzicht laat zien dat dat percentage, ondanks de FES-impulsen, in de jaren daarna ongeveer hetzelfde is gebleven (66 procent in 2008).[6]

Er is weinig bekend over de verdeling van matchingsverplichtingen over verschillende instellingen en onderzoeksgroepen. Het onderzoek van Ernst & Young bevestigde de verwachting van de AWT dat in de technische en natuurwetenschappelijke disciplines en in het medisch onderzoek de matchingsverplichtingen het hoogst zijn.** Over de matchingsverplichtingen van specifieke onderzoeksgroepen zijn geen gegevens beschikbaar. Maar de verwachting dat

---

* Volgens hetzelfde rapport was in 2005 slechts acht procent van alle onderzoeksmiddelen van universiteiten in Nederland afkomstig van bedrijven; de overige 92 procent kwam van de rijksoverheid, het buitenland (waaronder de Europese Unie) en private non-profit organisaties (vooral de gezondheidsfondsen). Het aandeel van bedrijven in de onderzoeksfinanciering van de overige publieke onderzoeksinstellingen was naar verhouding ruim twee keer zo groot (17 procent).

** Een voorbeeld van een medische onderzoeksinstelling met relatief hoge matchingsverplichtingen is het Erasmus MC. In de periode 2004 tot heden lag daar de verhouding eerste geldstroom/externe subsidies in de financiering van het onderzoek tamelijk stabiel op ongeveer 30/70 (opgave Erasmus MC, 26 oktober 2009). Daarentegen bedroeg het aandeel van de (externe) projectfinanciering (exclusief de financiering door bedrijven) in de totale onderzoeksfinanciering in Nederland in de periode 1997 tot 2005 zo'n 30 procent.[4]

juist de sterke onderzoeksgroepen die goede subsidieaanvragen weten te schrijven en succesvol zijn in het aantrekken van (niet kostendekkende) onderzoekssubsidies, door matchingsverplichtingen in de problemen kunnen komen, is voor de hand liggend en wordt algemeen gedeeld.[1,4,7-9]

Hoofdstuk **3**

Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek

Nederland doet het over het algemeen goed in de Europese programma's voor onderzoek. Terugkijkend op het eerste jaar van het zevende kaderprogramma (KP7) kon de minister van Economische Zaken (EZ) met tevredenheid constateren dat de trend die in het zesde kaderprogramma al zichtbaar was, wordt voorgezet: Nederland staat in absolute aantal deelnames op de zesde plaats, projectvoorstellen uit Nederland hebben door hun kwaliteit de hoogste kans op honorering en Nederland ontvangt uit KP7 per saldo meer dan het bijdraagt.[10]

Maar deze mooie positie is geen reden om op onze lauweren te gaan rusten. Er is zeker nog ruimte voor verbetering. Met het aantal deelnames in KP6 per miljoen inwoners, bijvoorbeeld, stond Nederland niet hoger dan de negende plaats. Bovendien is de verwachting dat de competitie in KP7 zal toenemen en dat Nederland om zijn positie vast te houden extra inspanningen zal moeten leveren. Het budget van KP7, dat anderhalf keer zo hoog is als dat van KP6, zou een aanzuigende werking kunnen hebben. Bovendien is het aantal deelnemende landen gegroeid, van 32 naar 38, én zijn de nieuwe lidstaten van de EU hard bezig om op het gebied van onderzoek en ontwikkeling hun achterstand in te lopen.

Tegen deze achtergrond beziet de raad in dit hoofdstuk de belangrijkste Europese programma's voor gezondheidsonderzoek en de Nederlandse deelname daaraan in de afgelopen jaren. Vervolgens gaat de raad in op twee mogelijke manieren om, indien wenselijk, deelname aan de Europese subsidieprogramma's te stimuleren: het matchingsfonds en de schrijfsubsidie.

3.1 KP7 Health

Binnen het thema *Health* van het zevende kaderprogramma (KP7) zijn drie pijlers gedefinieerd:
- *Biotechnology, generic tools and medical technologies for human health*
- *Translating research for human health*
- *Optimising the delivery of health care to European citizens.*

Deze drie pijlers zijn nader ingevuld met de beschrijving van een aantal gebieden die gedurende de looptijd van KP7 geadresseerd zullen worden. De pijlers en de (sub)gebieden liggen vast. De *topics* binnen de (sub)gebieden veranderen met iedere subsidieronde.

Biotechnology, generic tools and medical technologies for human health

Binnen deze pijler zijn mogelijkheden voor onderzoek op de volgende gebieden:
- *High-throughput research*
- *Detection, diagnosis and monitoring*
- *Suitability, safety, efficacy of therapies*
- *Innovative therapeutic approaches and interventions.*

Translating research for human health

Binnen deze pijler zijn mogelijkheden voor onderzoek op de volgende gebieden:
- *Large-scale data gathering, systems biology*
- *Research on the brain and related diseases, human development and ageing*
- *Major infectious diseases*
- *Translational research in other major diseases (cancer, CVD, Diabetes and Obesity, rare diseases, chronic diseases).*

Optimising the delivery of health care to European citizens

Binnen deze pijler zijn mogelijkheden voor onderzoek op de volgende gebieden:
- *Translating the results of clinical research outcome into clinical practice*
- *Quality, efficiency and solidarity of healthcare systems including trasitional health systems*
- *Enhanced health promotion and disease prevention.*

Het zevende kaderprogramma maakt bij de financieringspercentages onderscheid tussen verschillende typen organisaties. Het midden- en kleinbedrijf (MKB), onderzoeks-, kennis- en onderwijsinstellingen en publieke organisaties krijgen 75 procent van de onderzoeks- en ontwikkelingskosten vergoed. Dat geldt voor zowel de directe als de indirecte kosten, op voorwaarde dat de organisatie beschikt over een *accounting system* dat alle indirecte kosten aan een specifiek project kan koppelen. Onderzoeksorganisaties zonder een dergelijk systeem mogen 60 procent van de directe kosten opvoeren als vergoeding voor hun indirecte kosten.*

Van KP7 *Health* zijn nu drie subsidierondes afgerond. Uit door EG-Liaison verschafte gegevens blijkt dat van de 1840 miljoen die voor deze drie rondes beschikbaar was, 164 miljoen euro, dus 8,9 procent, is toegezegd aan Nederlandse partijen, ruim meer dan de vijf procent die Nederland aan het KP7-budget heeft bijgedragen. De totale kosten van Nederlandse aandeel in de gehonoreerde KP7-voorstellen bedragen 214 miljoen euro. Nederlandse instellingen zullen dus 50 miljoen euro van de projectkosten uit eigen middelen moeten financieren. Hiervan moet ruim 35 miljoen euro door universitaire instellingen worden opgebracht, bijna 9 miljoen door niet-universitaire kennisinstellingen (waaronder behalve instituten als NIVEL, RIVM, en Trimbos, ook hogescholen en GGD's) en 5,5 miljoen door overige instellingen (waaronder bedrijven, publieke organisaties en NGO's).

3.2 KP7 Information and Communication Technologies

Het thema ICT van het zevende kaderprogramma omvat zeven onderwerpen (*challenges*) en een onderdeel *Future and Emerging Technologies*. Het totale budget bedraagt ruim 9 miljard euro voor de periode 2007-2013. Twee van de *challenges* zijn van direct belang voor de gezondheidszorg:

- *Towards sustainable and personalised health care*
  Hiervoor was in de jaren 2007-2008 174 miljoen euro beschikbaar. Het omvat de subthema's
  - *Personal health systems*
  - *Risk assessment and patient safety* en
  - *Virual physiological human*.

* Tot voor kort was het de bedoeling om dit percentage met ingang van 1 januari 2010 geleidelijk terug te brengen, naar verwachting uiteindelijk tot 40 procent, teneinde onderzoeksinstellingen in Europa te stimuleren voortaan hun integrale onderzoekskosten in beeld te brengen. Omdat dit op ernstige weerstanden stuitte bij diverse lidstaten is onlangs besloten om van dit voornemen af te zien. Het vergoedingspercentage van 60 procent blijft in KP7 gehandhaafd.

- *ICT for independent living, inclusion and governance*
  Hiervoor was in 2007-2008 73 miljoen euro beschikbaar. Het omvat drie subthema's waarvan er twee direct relevant zijn voor de gezondheidszorg:
  - *ICT & ageing*
  - *Accessible and inclusive ICT.*

In de jaren 2007 en 2008 is binnen de genoemde subthema's ruim 11 miljoen euro subsidie toegezegd aan Nederlandse partijen, terwijl de totale kosten van het Nederlandse aandeel in de gehonoreerde projectvoorstellen bijna 18 miljoen euro bedragen. Bijna zeven miljoen euro moet dus door Nederlandse instellingen uit eigen middelen bekostigd worden, waarvan bijna twee miljoen door universitaire instellingen, een kleine ton door niet-universitaire kennisinstellingen en de overige vijf miljoen door overige instellingen.

3.3 Het Health Programme van DG Sanco

Het *Health Programme* van het directoraat-generaal Consumer Protection and Health (DG Sanco) loopt van 2008 tot en met 2013. Het is een vervolg op het *Public Health Programme* dat liep van 2003 tot 2008 en financiert voornamelijk beleidsondersteunend onderzoek op het gebied van gezondheid. Het heeft drie doelstellingen:

1 *To improve citizens' health security*
  Dit wil DG Sanco bereiken door het ondersteunen van de ontwikkeling van strategieën en mechanismen om te reageren op gezondheidsbedreigingen (bioterrorisme) en noodsituaties (pandemieën). Het programma heeft bovendien betrekking op de identificatie van bijkomende gezondheidsbedreigingen, zoals die veroorzaakt door fysische en chemische agentia. Verder zal er aandacht zijn voor de gevolgen van de klimaatverandering voor de gezondheid van de mens.
2 *To promote health, including the reduction of health inequalities*
  DG Sanco heeft zich hier ten doel gesteld om belangrijke ziekten te voorkomen door het aanpakken van belangrijke gezondheidsdeterminanten, zoals voeding, alcohol-, tabaks- en drugsgebruik. Ook sociale en milieudeterminanten zullen aandacht krijgen. Verder wil DG Sanco de ongelijkheden op het gebied van de gezondheidszorg in de EU verminderen. Ook initiatieven gericht op het vergroten van de gezonde levensjaren vallen onder deze actielijn.
3 *To generate and disseminate health information and knowledge*
  Binnen DG Sanco is men er van doordrongen dat hoogwaardige en vergelijk-

bare informatie over de gezondheid van de Europese bevolking aan de basis ligt van een goede besluitvorming. Het *Health Programme* ondersteunt het initiëren van grootschalige Europese gezondheidsonderzoeken en het opzetten van netwerken die de kwaliteit en het gebruik van gezondheidsinformatie bewaken.

Projecten* binnen het *Health Programme* richten zich met name op het identificeren van *best practices* en het implementeren hiervan in de beleidsvorming van de lidstaten. Over het algemeen worden projecten geacht reeds beschikbare data uit de lidstaten samen te brengen; het genereren van nieuwe data is van ondergeschikt belang. Op dit gebied verschilt het *Health Programme* van DG Sanco dus duidelijk van het KP7 *Health* thema.

Het *Health Programme* vergoedt in principe 60 procent van de totale projectkosten.** Als een project van uitzonderlijk nut voor Europa is, kan deze vergoeding oplopen tot maximaal 80 procent. Organisaties die niet in staat zijn om de indirecte kosten te specificeren, mogen als vergoeding voor hun indirecte kosten maximaal zeven procent van de directe kosten opvoeren.

Een eerste analyse van de resultaten van de subsidierondes van 2008 en 2009 door EG-Liaison laat zien dat Nederlandse instellingen betrokken zijn bij 48 van de in totaal 123 gehonoreerde projectvoorstellen, waarvan in 18 gevallen als coördinator. Een schatting op basis van de beschikbare gegevens leert dat met de participatie van de Nederlandse partijen in deze 48 projecten in totaal een bedrag van 11 miljoen euro gemoeid is. Van dit bedrag wordt 6,3 miljoen vergoed door de Europese subsidie. De overige 4,7 miljoen zal door de deelnemende instellingen zelf moeten worden opgebracht, waarvan 1,2 miljoen door universitaire, 1,3 miljoen door niet-universitaire en 2,2 miljoen door overige instellingen.***

3.4 Innovative Medicines Initiative

Het *Innovative Medicines Initiative* (IMI) is een van de recent opgerichte *Joint Technology Initiatives* (JTI). Een JTI is een samenwerking tussen publieke en private partijen die samen een onderzoeksagenda uitvoeren. IMI is een samenwerking tussen de farmaceutische industrie verenigd in de *European Federation of Farmaceutical Industries and Associations* (EFPIA) en de Europese Commis-

* In het *Health Programme* wordt onderscheid gemaakt tussen *projects, joint actions, operating grants* en *conferences.* In deze paragraaf verstaat de raad onder 'projecten' al deze typen activiteiten, tenzij anders vermeld.

** Voor *joint actions* geldt een lager vergoedingspercentage, namelijk 50 procent.

*** De op dit moment beschikbare (vertrouwelijke) gegevens laten slechts schattingen toe op basis van de aanname dat zowel kosten als vergoedingen evenredig over de participanten in de 48 projecten verdeeld worden.

sie. Het heeft als doel de huidige bottlenecks in medicijnontwikkeling op te lossen en zo sneller tot betere medicijnen te komen. Binnen het IMI neemt de EFPIA het voortouw bij het bepalen van de onderwerpen voor de projecten, maar alle belanghebbenden (academia, MKB, beleidsmakers en overheden, zorgverleners en patiëntenorganisaties) mogen via de onderzoeksagenda hun input leveren. Het IMI zal jaarlijks oproepen tot deelname richten aan academia en het MKB. De onderwerpen zullen zich richten op de volgende belangrijke knelpunten in het huidige R&D proces voor medicijnontwikkeling:

- *Improving the predictivity of safety evaluation*
- *Improving the predictivity of efficacy evaluation*
- *Closing the gap in knowledge management*
- *Closing the gap in education and training.*

De Europese Commissie stelt een miljard euro uit het budget voor KP7 *Health* beschikbaar aan het IMI en ook de leden van de EFPIA brengen een miljard euro in, in de vorm van bijdragen in natura aan de projecten.

Net als KP7 zal het IMI 75 procent van de directe onderzoekskosten van MKB en onderzoeksinstituten vergoeden. Voor wat betreft de indirecte kosten is de IMI-regeling ongunstiger dan die van KP7: het IMI voorziet in een vergoeding van de indirecte kosten ter hoogte van 20 procent van de directe kosten.

De eerste IMI-subsidieronde is inmiddels afgerond. Op basis van de thans beschikbare gegevens schat EG-liaison dat uiteindelijk in deze ronde 8 miljoen euro zal worden toegekend aan Nederlandse onderzoeksinstellingen. Door de lage vergoeding voor de indirecte kosten zal dit bedrag waarschijnlijk zo'n 60 procent van de totale projectkosten uitmaken. De Nederlandse, voornamelijk universitaire onderzoeksinstellingen zullen dus naar verwachting ongeveer 5 miljoen euro aan matching moeten opbrengen.

3.5 Stimulering van deelname aan Europese onderzoeksprogramma's

In Nederland is al veel gaande om de participatie van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen in Europese subsidieprogramma's te bevorderen. Een belangrijk instituut is EG-Liaison, dat deel uitmaakt van SenterNovem, een agentschap van het ministerie van EZ. EG-liaison is een expertisecentrum dat potentiële Nederlandse participanten in Europese programma's ondersteunt met voorlichting, advies, trainingen en hulp bij het zoeken van partners in andere Europese landen.

Indien het wenselijk is de Nederlandse deelname extra te stimuleren, wat zou er dan nog meer kunnen gebeuren? In andere Europese landen worden twee sti-

muleringsinstrumenten toegepast die in Nederland nog niet, of althans niet structureel, zijn ingezet: het matchingsfonds en de schrijfsubsidie.

Om te beginnen het matchingsfonds, de optie die het ministerie van VWS de raad heeft voorgelegd: een fonds dat subsidie verstrekt aan onderzoeksinstellingen die daarmee de door hen verworven Europese subsidies kunnen matchen. Juridisch is een door de overheid gevuld matchingsfonds een goede mogelijkheid: het is, onder hanteerbare voorwaarden, niet in strijd met de Europese mededingingsregels. Overheidssubsidie aan onderzoeksinstellingen is volgens de Kaderregeling Staatsteun van de EU geen staatsteun wanneer die instellingen 'niet-economische activiteiten' (onderwijs, onderzoek, ontwikkeling, verspreiding van resultaten) uitvoeren óf wanneer ze, voor zover ze wel 'economische activiteiten' ondernemen (zoals onderzoek in opdracht van industrie), de kosten en opbrengsten van hun economische en niet-economische activiteiten duidelijk van elkaar scheiden in de financiële administratie.*

Een verkenning van de situatie in een tiental Europese landen** leert dat anno 2009 slechts in twee van deze landen, Polen en Tsjechië, een matchingsfonds bestaat. In het nabije verleden heeft ook een matchingsfonds bestaan in Noorwegen, voor KP6, en in het Verenigd Koninkrijk, alleen voor de BTW in KP6.

Schrijfsubsidies – subsidies die bijdragen in de kosten van het voorbereiden, opzetten en schrijven van een Europees project(voorstel) – zijn beschikbaar in alle in de verkenning betrokken landen, behalve in Nederland. De subsidieregelingen – zoals voor welk type instelling en voor welk Europees programma de subsidie bestemd is, welke kosten in aanmerking komen, met welk vergoedingspercentage, tot welk maximum – verschillen van land tot land. In sommige landen wordt van deze regelingen veel gebruik gemaakt.

Over de effecten van matchingsfondsen en schrijfsubsidies op de participatie in Europese subsidieprogramma's zijn, naar beste weten van de raad, geen gegevens beschikbaar.

---

* Zie het rapport van Yellow Research, *Stimulering van deelname aan Europese onderzoeksprogramma's*, bijlage D.

** De tien landen die betrokken werden in deze verkenning zijn: Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Nederland, Noorwegen, Polen, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk en Zweden. Zie het rapport van Yellow Research in bijlage D.

Hoofdstuk **4**

Nationale kennisinstituten

Aanleiding tot het opstellen van dit advies was het signaal dat matchingsverplichtingen de animo om mee te dingen naar Europese onderzoekssubsidies dreigde te verminderen. Dit signaal betrof met name enkele aan VWS gelieerde nationale kennisinstituten. Vier van deze instituten komen aan de orde in dit hoofdstuk. Allereerst wordt beschreven hoe ze gefinancierd worden. Vervolgens geeft de raad een overzicht van de inzichten van de bestuurders van deze instituten omtrent het verschijnsel matching, zoals deze naar voren kwamen in de gehouden interviews.

4.1 Financiering

NIVEL, RIVM, TNO Kwaliteit van leven en Trimbos-instituut, vier belangrijke nationale kennisinstituten in het gezondheidsdomein, halen het overgrote deel van hun omzet uit opdrachten en projectsubsidies, van de Nederlandse overheid en internationale organisaties en, het RIVM uitgezonderd, ook van private partijen. De inkomsten van het RIVM kwamen in 2008 voor 93 procent uit opdrachten, vooral van de ministeries van VWS en VROM, maar ook van andere departementen en andere Nederlandse en buitenlandse opdrachtgevers; de overige zeven procent van de inkomsten vormde dat jaar de ruimte voor het zogeheten Strategisch Onderzoek RIVM, waarover het RIVM zelf kan beschikken.*

* Opgave RIVM d.d. 6 januari 2009, geactualiseerd 3 november 2009.

Ook de omzet van het NIVEL komt voor het overgrote deel uit opdrachten en projectsubsidies – in 2008 voor naar schatting 87,5 procent – waarvan een substantieel deel afkomstig van VWS. Het gaat daarbij om incidentele projecten, om de uitoefening van publieke kennisfuncties en om het samenstellen en onderhouden van bepaalde gegevensverzamelingen. De resterende 12,5 procent staat te boek als de ruimte voor 'strategisch onderzoek'. Hieruit financiert het NIVEL een groot deel van zijn senior-wetenschappelijke staf. Dit is ook het budget waaruit moet worden geput om verworven onderzoekssubsidies met eigen middelen te kunnen matchen.*

TNO Kwaliteit van leven haalde in 2008 65 procent van zijn omzet uit opdrachten, van publieke en private partijen in binnen- en buitenland. De overige 35 procent kwam van de Nederlandse overheid. Deze overheidsfinanciering is voor ongeveer 15 procent bestemd voor kennisopbouw onder regie van TNO, en voor de overige 85 procent voor vraaggestuurde kennisontwikkeling onder regie van diverse departementen. Een deel van die 85 procent betreft een bijdrage van het ministerie van EZ, die met participatie van bedrijven geïnvesteerd dient te worden.**

Het Trimbos-instituut ontvangt, anders dan de andere instituten, geen basissubsidie, maar alleen projectsubsidies voor incidentele of langlopende projecten, op basis van projectplannen en -begrotingen.***

4.2 Visies op matching

De bestuurders van NIVEL, RIVM, TNO Kwaliteit van leven en Trimbos-instituut bevestigen dat zij het overgrote deel van hun omzet halen uit contracten en uit een overheidsbijdrage die voor het grootste deel dient te worden ingezet om vragen te beantwoorden die met het ministerie van VWS of een ander departement zijn overeengekomen. Alle vier instituten zijn sinds jaar en dag gewend de integrale kostprijs van hun werk te berekenen (en aan externe partijen in rekening te brengen) en ze zijn zich ervan bewust dat zij op vele onderzoekssubsidies flink moeten toeleggen.

Naar Europese subsidies dingen zij alleen mee wanneer duidelijk is dat ze aan de matchingsverplichting zullen kunnen voldoen. Dat kan in principe op vier verschillende manieren. Ten eerste kan een nationaal gefinancierd project (of kunnen de producten daarvan) als matching worden ingebracht in een uit te voe-

* Opgave NIVEL d.d. 23 september 2008, geactualiseerd 27 oktober 2009.
** Opgave TNO Kwaliteit van leven d.d. 19 oktober 2009.
*** Opgave Trimbos-instituut d.d. 24 augustus 2009.

ren Europees project. Dat gaat vaak niet zonder overleg met de nationale financier en strandt geregeld doordat de nationale en Europese procedures in de tijd niet op elkaar af te stemmen blijken te zijn. Ten tweede kan in de aanvullende financiering voorzien worden door een positief financieel resultaat op een ander project. Ten derde kan getracht worden additionele bronnen van financiering aan te boren, bijvoorbeeld bij bedrijven of gezondheidsfondsen. En ten vierde kan een beroep gedaan worden op het geringe vrij besteedbare budget van het instituut.

Geen van deze manieren is aanlokkelijk en de instituten zijn dan ook gewend in de besluitvorming over het al of niet meedingen naar Europese onderzoekssubsidies terughoudendheid te betrachten. Het komt regelmatig voor dat men moet besluiten om van deelname aan een Europees project, hoe interessant het ook is, om financiële redenen af te zien. In een paar gevallen is deelname aan een project waaraan reeds subsidie was toegekend, alsnog afgeketst op de matchingsverplichting, waaraan niet voldaan kon worden.

Bij het RIVM speelt daarnaast sinds de zomer van 2008 een ander probleem. Omdat het, anders dan de drie andere instituten, een agentschap is, is ten gevolge van het kabinetsbeleid aan het aantal fte's bij het RIVM een maximum gesteld, dat beduidend lager is dan de huidige personeelsomvang. Daardoor kan zich de situatie voordoen dat het RIVM wel beschikt over de financiële middelen om een Europees project uit te voeren, maar de mensen die ervoor nodig zijn niet kan aantrekken.

De bestuurders van NIVEL, RIVM, TNO Kwaliteit van leven en Trimbos-instituut zouden de instelling van een fonds waarop een beroep gedaan kan worden voor het matchen van Europese onderzoekssubsidies, toejuichen. Zij denken dat het voor de hand ligt om bepaalde inhoudelijke eisen te stellen aan de onderwerpen van de projecten die voor een bijdrage uit dat fonds in aanmerking zouden komen. Een toetsing op de kwaliteit zou, na de beoordeling die in het kader van het Europese programma al heeft plaatsgevonden, niet meer nodig zijn.

De bestuurders van Trimbos-instituut en TNO Kwaliteit van leven vinden daarnaast het instellen van schrijfsubsidies een goed idee. Zij zouden ze goed kunnen gebruiken. De TNO-bestuurder zegt dat schrijfsubsidies TNO Kwaliteit van leven in staat zouden stellen om pro-actiever te opereren in de Europese programma's, waar men nu als het gaat om het zelf initiëren en coördineren van Europese projecten noodgedwongen uiterst terughoudend is.

Hoofdstuk **5**

Universitair medische centra

Op verzoek van het ministerie van OCW betrok de raad ook de universitair medische centra (UMC's) in de reeks interviews ter voorbereiding van dit advies.

De acht Nederlandse UMC's, ontstaan uit het samengaan van de medische faculteiten en de daaraan gelieerde academische ziekenhuizen, kennen een heel andere wijze van financiering dan de nationale kennisinstituten, waarover het ging in het vorige hoofdstuk. Ook het Nederlandse Kanker Instituut – Antoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis (NKI-AVL), dat wat betreft financieringswijze meer lijkt op de UMC's dan op de vier eerder behandelde instituten, wordt besproken in dit hoofdstuk.

Opnieuw komt eerst de financieringswijze aan de orde, daarna de visies van de bestuurders op matching.

5.1 Financiering

De inkomsten van de UMC's bestaan uit zes componenten (zie figuur 1).* De door UMC's geleverde basiszorg en topklinische zorg worden gefinancierd uit de zogeheten A en B-segmenten, conform de systematiek van respectievelijk de

* Gegevens verstrekt door prof. dr. E.C. Klasen, in samenspraak met het bureau van de NFU, 24 september 2009. In de financiering van de UMC's werden de afgelopen jaren zeven componenten onderscheiden, de zes hier genoemde en de bijdrage voor de huisvesting van de UMC's, op basis van het in 2003 door VWS, OCW en NFU gesloten convenant Decentralisatie Huisvesting Academische Ziekenhuizen (DHAZ).[11] Deze zevende component wordt echter thans afgebouwd.

functiegerichte bekostiging (FB) en de Diagnose Behandeling Combinaties (DBCs) die ook geldt voor de algemene ziekenhuizen. A en B-segment zijn samen goed voor ruim 60 procent van de UMC-inkomsten.

De overige vier componenten dekken tezamen de specifieke functies van de universitair medische centra: onderwijs, opleiding, topreferente zorg, onderzoek en innovatie. Op grond van de Wet marktordening gezondheidszorg wordt uit de ziektekostenpremies een jaarlijks bedrag opgebracht als dekking van de zorg voor topreferente patiënten, ontwikkeling, innovatie en opleiding (de academische component). Het ministerie van OCW verschaft de universiteiten de zogeheten rijksbijdrage voor onderwijs en onderzoek; een deel daarvan wijzen de universiteiten toe aan hun medische faculteiten, die deel uitmaken van de UMC's (de rijksbijdrage faculteit). OCW geeft daarnaast een vast deel van de rijksbijdrage aan de universiteiten in de vorm van een rijksbijdrage voor het wetenschappelijk geneeskundig onderwijs en onderzoek aan de UMC's, de zogeheten werkplaatsfunctie (de rijksbijdrage werkplaats). De rijksbijdrage faculteit en de rijksbijdrage werkplaats vormen samen de redelijk stabiele eerste geldstroom financiering van onderwijs en onderzoek van de UMC's.* In 2008 ging het voor alle acht centra gezamenlijk om een bedrag van circa 1 miljard euro.

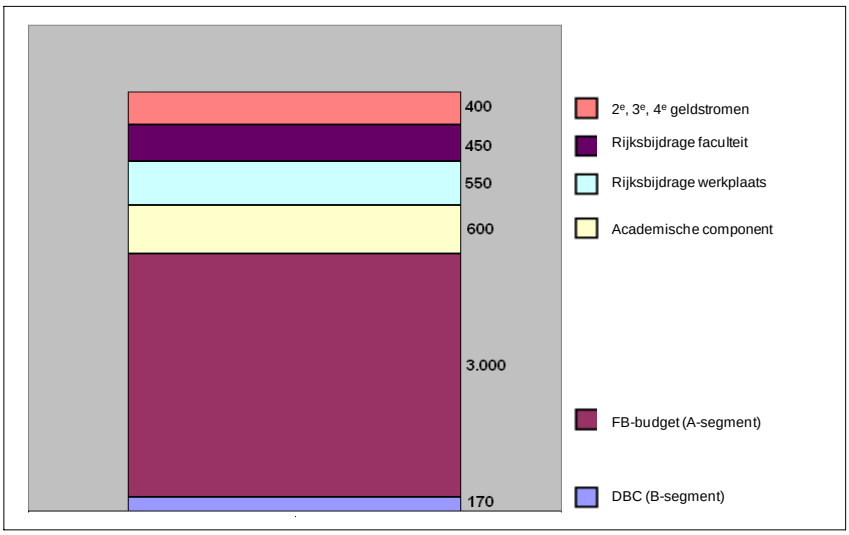

Figuur 1 Geldstromen UMC's (bedragen 2008 in miljoenen euro's voor de acht UMC's gezamenlijk)

* Zo werd deze financiering althans tot voor kort beschouwd. Onlangs is echter de rijksbijdrage werkplaats met 20 miljoen gekort.

Naast dit bedrag ontvangen de UMC's overheidsmiddelen die via NWO, ZonMw en, in beperkte mate, KNAW worden toegekend aan onderzoekers en onderzoeksprojecten (de tweede geldstroom), subsidies van departementen, Europese Unie en gezondheidsfondsen, inkomsten uit contracten met departementen (tezamen de derde geldstroom) en inkomsten uit contracten met bedrijven (door sommigen gerekend tot de derde geldstroom, door anderen betiteld als de vierde geldstroom). De tweede, derde en vierde geldstroom van de UMC's waren in 2006 samen goed voor zo'n 400 miljoen euro.*

Het NKI-AVL combineert een ziekenhuis en onderzoekslaboratoria in één onafhankelijke organisatie. Voor het verrichten van onderzoek beschikte het NKI-AVL in 2008 over een 'kernbudget', bestaande uit 9,9 miljoen euro van VWS en 9,3 miljoen van KWF Kankerbestrijding. Samen vormden deze subsidies ongeveer 40 procent van het totale onderzoeksbudget. De overige 60 procent kwam uit andere subsidies, giften en onderzoekscontracten.[12] Daarnaast voorzag VWS in 17,4 miljoen euro voor topreferente zorg en 4,8 miljoen voor innovatie en ontwikkeling.**

5.2 Visies op matching

De bestuurders van twee van de acht UMC's melden dat zij op dit moment geen wezenlijke problemen met matching ervaren. Een van hen voorziet echter op overzienbare termijn wel degelijk problemen.

De bestuurders van de overige zes UMC's melden dat hun instellingen zich tot nu toe bij het matchen van onderzoekssubsidies – en zij spreken dan zeker niet alleen over Europese, maar ook over nationale onderzoekssubsidies – met kunst en vliegwerk hebben weten te redden. De grenzen zijn echter in zicht. Het wordt steeds lastiger om financiële middelen vrij te maken om zo nodig *in cash* te matchen. En ook bij het matchen *in kind* – in de vorm van huisvesting, apparatuur, ondersteuning en de medewerking en begeleiding door uit de eerste geldstroom gefinancierde onderzoekers – is de rek eruit. De dreiging dat de accumulatie van matchingsverplichtingen de voorspoedige ontwikkeling van onderzoeksgroepen die succesvol zijn in het verwerven van externe onderzoekssubsidies ondermijnt, is voor deze bestuurders een dagelijkse realiteit. De vraag

* Deze 400 miljoen was bij benadering voor 30 procent afkomstig van de Nederlandse overheid (tweede geldstroom plus overige overheidssubsidies, zoals FES-subsidies etc.), voor 15 procent van de EU, voor 30 procent van gezondheidsfondsen en dergelijke en voor 25 procent van het bedrijfsleven. Gegevens verstrekt door prof. dr. E.C. Klasen, in samenspraak met het bureau van de NFU, 24 september 2009.

** Opgave VWS d.d. 7 januari 2009.

of en hoe zij aan hun matchingsverplichtingen zullen kunnen voldoen is voor onderzoeksgroepen een belangrijk punt van overweging bij het al of niet voorbereiden en indienen van een projectvoorstel en het komt niet zelden voor dat onderzoeksgroepen vanwege de matchingsverplichtingen hun ambities moeten bijstellen. Twee bestuurders stellen vast dat de groeiende matchingslasten ten koste gaan van de ruimte voor risicovol onderzoek en daardoor het innovatieve vermogen van het UMC aantasten. Ook de bestuurder van het NKI-AVL ervaart de groeiende last van matchingsverplichtingen en ziet dat het matchen *in kind* op zijn grenzen stuit. Het is echter zijns inziens vooral de bureaucratische rompslomp rond het aanvragen van onderzoekssubsidies die onderzoekers dreigt te ontmoedigen.

Als mogelijke oplossingen voor de ervaren problemen met matching noemen alle UMC-bestuurders het, op de een of andere manier, op peil houden of verhogen van de eerste geldstroom. Vier van hen zeiden desgevraagd dat een centraal fonds voor het matchen van speciaal Europese onderzoekssubsidies welkom zou zijn, mits het een lichte toekenningsprocedure hanteert. Het NKI-AVL toont zich voorstander van het geheel afschaffen van matchingsverplichtingen. Wat het NKI-AVL betreft zou een deel van de eerste geldstroom kunnen worden ingezet om de tweede geldstroom uit te breiden teneinde daaruit voortaan de integrale, dus de volledige directe én indirecte, kosten van onderzoeksprojecten en -programma's te kunnen financieren.

De bestuurders van op één na alle UMC's en die van het NKI-AVL zijn tegen het instellen van 'schrijfsubsidies', subsidies die voorzien in de (gedeeltelijke) vergoeding van de kosten van het voorbereiden en schrijven van een voorstel voor een Europees onderzoeksproject. Veel UMC's zorgen dat in huis zo nodig steun te verkrijgen is bij het schrijven van projectvoorstellen, vaak van ervaren collega's, soms ook van speciaal daarvoor aangestelde mensen. Een enkele bestuurder zegt dat financiële steun voor zo'n faciliteit welkom zou zijn; de meesten stellen dat het gaat om relatief kleine bedragen die goed uit de algemene middelen van het UMC kunnen worden opgebracht. Schrijven van projectvoorstellen is nu eenmaal inherent aan het wetenschappelijk werk. Aparte schrijfsubsidies zouden vooral een stimulans betekenen voor de bureaucratie en niets toevoegen aan het primaire wetenschappelijke proces.

Hoofdstuk **6**

Patiëntenorganisaties

Patiënten en hun organisaties nemen steeds vaker actief deel aan gezondheidsonderzoek en ook aan discussies over de gewenste richting van dat onderzoek.[13] Onlangs is het ZonMw-programma *Patiëntenparticipatie* van start gedaan, dat er mede op gericht is de participatie van patiënten in alle fasen van het onderzoek te ondersteunen door de ontwikkeling van kennis, methodieken, instrumenten en infrastructuur.

Meer dan eens hebben patiëntenorganisaties zelf het initiatief genomen tot het uitvoeren van bepaalde onderzoeksprojecten, ook in Europees verband.[14] Omdat het voor de hand ligt dat zij daarbij ervaring met het matchen van onderzoekssubsidies hebben opgedaan, ging de raad bij de voorbereiding van dit advies ook te rade bij twee van deze patiëntenorganisaties, de Vereniging Samenwerkende Ouder- en Patiëntenorganisaties (VSOP) en de Vereniging Spierziekten Nederland (VSN).

6.1 Financiering

De VSOP is voor haar inkomsten grotendeels afhankelijk van projectsubsidies. De VSN financiert haar activiteiten uit lidmaatschapsgelden, giften en subsidies; hoofdsponsor is het Prinses Beatrix Fonds.

Beide organisaties ontvangen onder meer subsidie van het Fonds PGO (patiënten-, gehandicapten- en ouderenorganisaties). Uit dat fonds, waarvoor structureel 39 miljoen euro per jaar beschikbaar is, worden conform de door de

minister van VWS vastgestelde Subsidieregeling PGO aan pgo-organisaties vooral instellingssubsidies toegekend (tot een maximum van 120 000 euro per organisatie). Van 2009 tot en met 2012 is circa 15 procent is beschikbaar voor projectsubsidies. De PGO-subsidieregeling is bedoeld ter ondersteuning van belangenbehartiging, voorlichting, lotgenotencontact en professionalisering.[15]

6.2 Visies op matching

De VSOP participeert in enkele KP6-projecten en heeft in 2008 voor het eerst een KP7-subsidie verworven voor een project dat de VSOP zelf coördineert, met een omvang van een miljoen euro (PatientPartner, http://patientpartner-europe.eu/). De matchingsverplichtingen waren tot nu toe voor de VSOP te dragen, zij het met enige moeite. Door de afbouw van de basissubsidie die de organisatie ontvangt van het Fonds PGO verwacht de VSOP echter in de toekomst op dit punt wel in de problemen te komen. Interne (tijd) en externe (advies) acquisitiekosten zijn nu al nauwelijks te bekostigen, zoals duidelijk bleek bij het vorig jaar gehonoreerde KP7-projectvoorstel.

De VSN nam het initiatief tot de oprichting van het European NeuroMuscular Centre (ENMC). Het ENMC stelt zich ten doel de internationale samenwerking in onderzoek naar neuromusculaire ziekten te bevorderen, onder meer door organisatie en financiering van circa tien internationale workshops per jaar. Het ENMC is partner in het KP6-programma TREAT-NMD (waarin NMD staat voor *neuromuscular diseases*). Daarnaast nam de VSN het initiatief tot het oprichten van diverse Europese diagnosegebonden groepen, zoals FSHD Europe (FSHD: fascioscapulohumerale dystrofie) en SMA Europe (SMA: spinale musculaire atrofie). De geïnterviewde VSN-medewerker wijst erop dat internationale samenwerking, op Europees en globaal niveau, onontbeerlijk is voor onderzoek naar zeldzame ziekten zoals spierziekten.

Volgens de geïnterviewden van VSOP en VSN hebben patiëntenorganisaties volop ideeën voor kansrijk onderzoek. Voorts kunnen zij een belangrijke brugfunctie vervullen tussen overheid, universitaire onderzoekers en industrie. KP7 en andere Europese programma's, zoals het Innovative Medicines Initiative, bieden hun in principe goede mogelijkheden. De matchingsverplichtingen kunnen echter voor patiëntenorganisaties een probleem (gaan) vormen en een oplossing voor dit probleem zou welkom zijn. Bovendien ontbreekt het de patiëntenorganisaties aan de financiële middelen om hun ideeën verder te brengen, contacten te leggen, mensen bij elkaar te brengen en uitgewerkte projectvoorstellen te schrijven. Zij zouden zeer gebaat zijn bij schrijfsubsidies of bij een andere, speciaal op

patiëntenorganisaties toegesneden subsidieregeling waardoor zij zich op het vlak van het entameren van onderzoek verder zouden kunnen ontplooien.

Hoofdstuk **7**

Beschouwing en aanbevelingen

Het vertrekpunt bij de voorbereiding van dit advies was een drietal samenhangende en duidelijk afgebakende vragen: kan een matchingsfonds de deelname aan Europese programma's voor gezondheidsonderzoek bevorderen? Zo ja: hoe zou zo'n fonds moeten worden ingericht? En hoe groot zou het moeten zijn?

Een matchingsfonds voor de kennisinstituten?

Uit het voorafgaande blijkt dat de eerste vraag voor wat betreft de aan VWS gelieerde kennisinstituten zonder voorbehoud bevestigend kan worden beantwoord. De instituten NIVEL, RIVM, TNO Kwaliteit van leven en Trimbos-instituut ondervinden al jaren problemen bij het matchen van Europese onderzoekssubsidies. Een fonds waarop zij een beroep zouden kunnen doen om verworven Europese onderzoekssubsidies te kunnen matchen is verenigbaar met de Europese regels. Andere EU-lidstaten hebben een dergelijk fonds al eerder ingesteld. Instelling van een matchingsfonds zal de genoemde instituten stimuleren om Europese onderzoekssubsidies aan te vragen waarvan zij anders zouden afzien.

De raad meent dat het instellen van een matchingsfonds voor de kennisinstituten ook in de huidige moeilijke economische omstandigheden een verstandige maatregel is. De Nederlandse investering in het fonds zal immers ruimschoots overtroffen worden door de financiële baten in de vorm van Europese onderzoekssubsidies. Daarbij komt dat het gaat om een relatief kleine, gerichte inves-

tering in de ontwikkeling van Nederlandse ‘kennis als vermogen’ in Europees verband – een investering die in deze tijd van economische crisis meer dan ooit welkom is.[16]

Wel acht de raad het raadzaam om vanuit het matchingsfonds alleen onderzoek te ondersteunen dat aansluit bij de ‘maatschappelijke opgaven’ die het ministerie voor de komende jaren heeft geformuleerd.[17] Niet alle aan VWS gelieerde instituten zijn immers helemaal ‘van VWS’, en ook hun onderzoeksprojecten kunnen soms op vraagstellingen zijn gericht die slechts zijdelings raken aan het VWS-beleid.

Aldus komt de raad tot zijn eerste aanbeveling:

Aanbeveling 1 – aan de minister van VWS

De raad beveelt aan om een fonds in te stellen waarop de aan VWS gelieerde kennisinstituten een beroep kunnen doen voor het matchen van verworven Europese onderzoekssubsidies, voor zover deze bestemd zijn voor onderzoek dat aansluit bij de door VWS gestelde ‘maatschappelijke opgaven’.

Voor de UMC’s?

Gecompliceerder is de afhandeling van dezelfde, eerste vraag voor wat de UMC’s betreft. Hun matchingsproblemen lijken over het geheel genomen iets minder urgent te zijn dan die van de nationale kennisinstituten. Zij ervaren onmiskenbaar dat de matchingsverplichtingen succesvolle groepen in hun groei belemmeren, maar weten zich tot nu toe te redden, zij het met kunst en vliegwerk. Bovendien maken de problemen die de UMC’s ondervinden bij het matchen van Europese onderzoekssubsidies, duidelijker dan bij de kennisinstituten, deel uit van een bredere matchingsproblematiek, waarin grosso modo Nederlandse onderzoekssubsidies een veel groter aandeel hebben dan de Europese. De UMC-bestuurders zijn dan ook, overigens niet alleen om die reden, meer geporteerd voor uitbreiding van hun eerste geldstroom dan voor het instellen van een fonds dat speciaal wordt ingesteld voor het matchen van Europese subsidies. Dat neemt niet weg dat de vraag of zo’n fonds ook de deelname van UMC’s aan Europese subsidieregelingen zou kunnen bevorderen, wel degelijk bevestigend kan worden beantwoord.

Maar tot wie zou de bijbehorende aanbeveling moeten worden gericht? Het ministerie van OCW draagt een belangrijke verantwoordelijkheid voor de financiering van de UMC’s. Het ligt echter niet voor de hand dat dat ministerie juist in het *gezondheidsonderzoek* dat plaatsvindt in het kader van *Europese onderzoeks-*

programma's extra zou investeren – nog afgezien van het feit dat de minister van OCW een paar jaar geleden, in reactie op het AWT-advies *De prijs van succes,* heeft laten weten lokale matchingsproblemen te willen oplossen door verschuivingen in de verdeling van de eerste geldstroom, in plaats van door een toename ervan. Omdat het gaat om het stimuleren van de Nederlandse deelname aan Europese subsidieregelingen zou ook aan het ministerie van EZ kunnen worden gedacht, omdat immers dat ministerie op dat beleidsterrein een prominente rol vervult. Maar van EZ kan nauwelijks worden verwacht dat het speciaal voor UMC's een aparte regeling zou treffen. Overigens roept die constatering wel een nieuwe vraag op: zou het geen overweging verdienen om sowieso, zonder (inhoudelijke) restrictie, dus ook buiten het gezondheidsonderzoek, deelname van publieke onderzoeksinstellingen in Nederland aan Europese subsidieprogramma's te stimuleren door het instellen van een matchingsfonds? De raad komt hierop later in dit hoofdstuk terug.

En zo komt, waar het de UMC's betreft, opnieuw het ministerie van VWS in beeld. Zou dat ministerie moeten overwegen om ook de UMC's financieel bij te staan, wanneer zij Europese subsidies verwerven voor onderzoek dat direct bijdraagt aan het VWS-beleid? De raad meent van wel en denkt dat, ook als het gaat om het UMC-onderzoek, de 'maatschappelijke opgaven' een bruikbaar handvat bieden om te bepalen welk onderzoek voor (indirecte) co-financiering door het ministerie van VWS in aanmerking komt.[17] De raad vindt bovendien dat op dezelfde voorwaarden ook andere publieke onderzoeksinstellingen dan de UMC's voor een dergelijke ondersteuning in aanmerking zouden moeten komen. Zo komt de raad tot zijn tweede aanbeveling:

Aanbeveling 2 – aan de minister van VWS

De raad beveelt aan om het in stellen matchingsfonds ook open te stellen voor UMC's en andere publieke kennisinstellingen, voor zover hun aanvragen betrekking hebben op onderzoek dat direct bijdraagt aan het op de 'maatschappelijke opgaven' gerichte VWS-beleid.

Terzijde merkt de raad op dat de eerste twee aanbevelingen achterhaald zouden kunnen worden door het instellen van een *algemeen* fonds voor matching van Europese onderzoekssubsidies of door maatregelen die een algehele verlichting van matchingslasten tot gevolg zouden hebben (zie respectievelijk de aanbevelingen 5 en 6).

Voor de patiëntenorganisaties?

Gezien hun positie, expertise en contacten ligt het voor de hand dat patiëntenorganisaties met regelmaat relevante onderzoeksvragen identificeren en de geschikte onderzoekers daarvoor interesseren en met elkaar in contact brengen. En dat is ook wat zij doen, en veel vaker zouden willen doen, ook in Europees verband. Hun behoeften aan financiering als het gaat om Europese onderzoeksprojecten richten zich tot nog toe, zo bleek uit de door de raad gevoerde gesprekken, vooral op de voorbereiding van onderzoeksvoorstellen. De raad meent dat het aanbeveling verdient een subsidieregeling te treffen die voorziet in de (gedeeltelijke) vergoeding van de kosten die patiëntenorganisaties maken voor het voorbereiden en schrijven van een Europees onderzoeksproject(voorstel), of de bestaande regeling daartoe uit te breiden.

Voorts denkt de raad dat de patiëntenorganisaties gerekend moeten worden tot de 'andere publieke onderzoeksinstellingen' die, net als de UMC's, in aanmerking zouden kunnen komen voor een subsidie uit het in te stellen matchingsfonds, voor zover dat direct bijdraagt het aan op de 'maatschappelijke opgaven' gerichte VWS-beleid.

Aanbeveling 3 – aan de minister van VWS

Teneinde patiëntenorganisaties in staat te stellen hun onderzoeksideeën samen met Europese onderzoeksgroepen uit te werken tot kansrijke onderzoeksvoorstellen, beveelt de raad aan om een subsidieregeling te treffen die voorziet in de (gedeeltelijke) vergoeding van de kosten die patiëntenorganisaties maken voor het voorbereiden en schrijven van bij Europese programma's in te dienen subsidieaanvragen.

Hoe moet dat fonds zijn ingericht?

De inrichting van het in te stellen matchingsfonds moet en kan eenvoudig zijn. Het is bedoeld om de uitvoering van onderzoeksvoorstellen mogelijk te maken die eerder in de Europese procedures al uitgebreid op hun kwaliteit en relevantie zijn beoordeeld. Dat hoeft dus in Nederland niet nog eens gedaan te worden. Wanneer het matchingsfonds, zoals de raad voorstelt, gevuld wordt door VWS en bedoeld is voor gezondheidsonderzoek, dan zal natuurlijk moeten worden nagegaan of de onderzoeksvoorstellen vallen binnen de (delen van) Europese onderzoeksprogramma's die daaraan gewijd zijn. Ze passeerden de revue in hoofdstuk 3:

- het zevende kaderprogramma, thema *Health*
- het zevende kaderprogramma, thema ICT, en daarbinnen
  - de *challenge*, getiteld *Towards sustainable and personalised health care*
  - de subthema's *ICT & ageing* en *Accessible and inclusive ICT* binnen de *challenge* getiteld *ICT for independent living, inclusion and governance*
- het *Health programme* van DG Sanco
- het *Innovative Medicines Initiative*.

Voorts stelt de raad zich voor dat de aanvragers van een subsidie uit het matchingsfonds zullen moeten beargumenteren op welke wijze hun voorgenomen onderzoek bijdraagt aan het volbrengen van de 'maatschappelijke opgaven' van VWS. Of deze argumentatie voldoende overtuigend is zou door de minister van VWS kunnen worden getoetst.

De behandeling van aanvragen zal goed moeten aansluiten bij de administratieve procedures in de verschillende Europese subsidieprogramma's. Natuurlijk is het zaak de opgedane ervaringen periodiek te evalueren en de gevolgde procedures zo nodig bij te stellen. Het beheer van het fonds zou bijvoorbeeld in handen van ZonMw kunnen worden gelegd.*

Aanbeveling 4 – aan de minister van VWS

De raad beveelt aan om de uitvoeringsorganisatie die het in te stellen matchingsfonds beheert – ZonMw lijkt daarvoor een geschikte kandidaat – op te dragen in overleg met EG-liaison te komen tot een zo eenvoudig mogelijke inrichting van dit fonds en zijn procedures, conform de zojuist geschetste lijnen.

En hoe groot moet het zijn?

Om de verworven Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek te kunnen matchen moesten Nederlandse instellingen de afgelopen jaren per jaar zo'n 28 miljoen euro opbrengen (zie hoofdstuk 3: in 2007, 2008 en 2009 in totaal 50 miljoen euro in KP7 *Health*; in 2007 en 2008 zeven miljoen e uro in KP7 ICT; in 2008 en 2009 4,7 miljoen in het *Health programme* van DG Sanco; en in 2009 vijf miljoen in IMI). Welk deel van dit bedrag door de nationale kennisinstituten NIVEL, RIVM, TNO Kwaliteit van leven en Trimbos-instituut werd opgebracht, is niet precies te bepalen. De 'niet-universitaire kennisinstellingen' gezamenlijk

* ZonMw heeft in het Preventieprogramma al ervaring opgedaan met het vergoeden van de matching van Europese onderzoekssubsidies.

– waaronder de nationale kennisinstituten, maar ook hogescholen en GGD's – matchten per jaar bijna vier miljoen euro, de universitaire instellingen, waaronder de UMC's, bijna negentien miljoen, en de overige instellingen, waaronder bedrijven, de resterende ruim vijf miljoen.

Indien het in te stellen matchingsfonds alleen bestemd zou zijn voor de nationale kennisinstituten en al het onderzoek van die instituten zou aansluiten bij de 'maatschappelijke opgaven', zou het fonds dus over niet meer dan vier miljoen euro per jaar hoeven te beschikken; bij een vergoeding van 50 procent van de matchingsbedragen zou dan twee miljoen euro voldoende zijn. Moeten ook de overige publieke kennisinstellingen, waaronder UMC's en patiëntenorganisaties, uit het fonds kunnen putten, dan lijkt, rekening houdend met de relevantie voor de 'maatschappelijke opgaven', een jaarbudget van in totaal vijf à tien miljoen euro in de rede te liggen. Afhankelijk van aanvraagdruk en beschikbaarheid van middelen, kan het jaarbudget naderhand worden aangepast.

Een algemeen matchingsfonds voor Europese onderzoekssubsidies?

De drie vragen die het vertrekpunt vormden voor dit advies zijn hiermee beantwoord. Resteren twee vragen die rezen gaande de voorbereiding van het advies.

Allereerst de vraag, die opkwam eerder in dit hoofdstuk, of het wenselijk is om over de hele linie de Nederlandse deelname aan Europese onderzoeksprogramma's te stimuleren, door een matchingsfonds in te stellen waarop ook onderzoeksinstellingen buiten het domein van het gezondheidsonderzoek een beroep zouden kunnen doen. De raad is niet in de positie om ook deze vraag van een passend antwoord te voorzien, maar beveelt de ministeries van EZ en OCW aan – mede in aanmerking genomen de eerder gemaakte opmerkingen over het belang van een dergelijke gerichte investering in de Nederlandse 'kennis als vermogen' in het huidig tijdsgewricht[16] – ter beantwoording ervan een nader onderzoek in te stellen.

Aanbeveling 5 – aan de ministers van EZ en OCW
De raad beveelt aan nader onderzoek te doen naar wenselijkheid en haalbaarheid van een door de overheid in te stellen matchingsfonds waarop alle publieke kennisinstellingen een beroep kunnen doen voor een bijdrage in de matchingsverplichtingen die participatie in Europese onderzoeksprogramma's met zich meebrengen.

Algemene matchingsproblematiek onopgelost

En ten slotte is er de vraag hoe het staat met de meer algemene problematiek van de matching van niet-kostendekkende onderzoekssubsidies, van wie ze ook afkomstig zijn. Het ministerie van VWS verwees ernaar in zijn adviesaanvraag (zie bijlage A); het ministerie van OCW vroeg er expliciet aandacht voor (zie 1.3). Tijdens de voorbereiding van het advies bleek vervolgens dat de matchingsproblematiek, vijf jaar na het verschijnen van *De prijs van succes*, de contra-expertise van het CPB en de reactie van de minister van OCW (zie 2.2), niet alleen voor de aan VWS gelieerde nationale kennisinstituten, maar ook voor de UMC's, nog onverminderd actueel is (zie 5.2). Het merendeel van de UMC-bestuurders liet er geen misverstand over bestaan dat zij reeds al het mogelijke doen om binnen de huidige financiële kaders matchingsverplichtingen op te vangen door herverdeling van middelen en menskracht. De wal dreigt het schip te keren. Meer nog dan nu al het geval is, zullen juist succesvolle onderzoeksgroepen in hun verdere ontwikkeling belemmerd worden. De raad meent dat dit signaal vraagt om een serieuze (her)bezinning op de matchingsproblematiek.

Aanbeveling 6 – aan de minister van OCW
De raad beveelt aan al het mogelijke te doen om te voorkomen dat de ontwikkeling van onderzoeksgroepen die succesvol zijn in het verwerven van externe onderzoekssubsidies wordt ondermijnd door matchingsverplichtingen die noch door deze onderzoeksgroepen, noch door de instellingen waarvan zij deel uitmaken, gedragen kunnen worden.

Literatuur

1 Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid. De prijs van succes. Den Haag: AWT; 2004: 58.

2 Ernst & Young Accountants. De omvang van matching. Den Haag: AWT; 2004.

3 Minne B, Cornet M, Webbink D. Contra-expertise op AWT-advies ‘De prijs van succes’. CPB Document No 62. Dan Haag: CPB; 2004.

4 Versleijen A, van der Meulen B, van Steen J, e.a. Dertig jaar publieke onderzoeksfinanciering in Nederland 1975-2005. Den Haag: Rathenau Instituut; 2009.

5 Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid. Weloverwogen impulsen. Strategisch investeren in zwaartepunten. Den Haag: AWT; 2007.

6 Plasterk RHA. Brief met overzicht ‘Totale Onderzoek Financiering 2007-2013’. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 29 338, nr. 78. Den Haag: Sdu Uitgevers; 2009.

7 Commissie Dynamisering. Investeren in dynamiek. Eindrapport commissie Dynamisering. 2006.

8 Hoeven MJA, van der. Kabinetsreactie AWT-advies ‘De prijs van succes. Over matching van onderzoekssubsidies in kennisinstellingen’. Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 29 338, nr. 25. Den Haag: Sdu Uitgevers; 2004.

9 Raad voor Medische Wetenschappen. Erop of eronder. Financiering van (bio)medisch wetenschappelijk onderzoek. Amsterdam: KNAW; 2005.

10 Hoeven MJA, van der. Voorwoord. In: EG-Liaison. Nederland in KP7. Den Haag: SenterNovem; 2008.

11 Ministeries van VWS en OCW. Publieke functies van de UMC’s in een marktomgeving. Den Haag: VWS; 2007.

12 The Netherlands Cancer Institute. Annual Scientific Report 2008. Amsterdam: NKI-AVL; 2009.

13 Raad voor Gezondheidsonderzoek. Patiëntenparticipatie in gezondheidsonderzoek. Den Haag: RGO; 2007: 56.
14 Smit C. ‘Het verhaal van ...’. Negen verhalen over patiëntenparticipatie in geneesmiddelenonderzoek. Badhoevedorp: De Adelaar; 2009.
15 Klink A. Subsidieregeling PGO. Staatscourant 3 oktober 2008; 192: 3.
16 Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid. Kredietcrisis, recessie en kenniseconomie - Hoe houden we onze kennis als vermogen in stand? Briefadvies 26-02-2009. Den Haag: AWT; 2009.
17 Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport. Maatschappelijke opgaven volksgezondheid en gezondheidszorg. Den Haag: VWS; 2009.

A De adviesaanvraag

B Raad voor Gezondheidsonderzoek

C Interviews

D Rapport Yellow Research

Bijlagen

Bijlage **A**

De adviesaanvraag

In de brief d.d. 10 mei 2007 (kenmerk PG/FBI 2.767.075) formuleerde het ministerie van VWS een drietal nieuwe adviesaanvragen. In bijlage 2 bij deze brief werd de adviesaanvraag ‘Matchingsfonds voor internationaal (bio-)medisch onderzoek’ toegelicht als volgt:

Een matchingsfonds zou deelname van Nederland aan internationaal gecoördineerd onderzoek (KP7, EU Actieprogramma Volksgezondheid) kunnen bevorderen. Hoe zou zo’n fonds ingericht moeten worden en hoe groot zou het moeten zijn om dit doel te halen?
Het EU Actieprogramma Volksgezondheid en het KP7 thema Health omvatten diverse onderwerpen die ook prioriteit hebben in het Nederlandse preventiebeleid (Nota ‘Kiezen voor gezond leven’). Problematiek is ook aangegeven door RIVM en NIVEL. In reactie op het rapport Internationaal (onderzoeks)beleid medio 2006 van het RIVM heeft VWS aangegeven de matchingproblematiek nader te willen onderzoeken.
De problematiek rond matching van onderzoeksgelden is in beeld gebracht door de AWT (rapport 58: De prijs van succes. Over matching van onderzoekssubsidies in kennisinstellingen). Een nadere uitwerking van een mogelijke oplossing zoals een matchingsfonds is nog niet gedaan.

Bijlage **B**

Raad voor Gezondheidsonderzoek

- prof. dr. P.J. van der Maas, *voorzitter*
  emeritus hoogleraar maatschappelijke gezondheidszorg, Erasmus Medisch Centrum, Rotterdam
- prof. dr. J.M. Bensing, *vicevoorzitter*
  hoogleraar gezondheidspsychologie, Universitair Medisch Centrum Utrecht,
- prof. dr. W.J.J. Assendelft
  hoogleraar huisartsgeneeskunde, Leids Universitair Medisch Centrum
- dr. A. Boer
  lid Raad van Bestuur College voor zorgverzekeringen (CVZ)
- prof. dr. J.M.W. Hazes
  hoogleraar reumatologie, Erasmus MC, Rotterdam
- prof. dr. J.W. Hofstraat
  vice president Philips research
- prof. dr. J. Kievit
  hoogleraar medische besliskunde, Leids Universitair Medisch Centrum
- dr. R. van Olden
  medisch directeur GlaxoSmithKline
- prof. dr. S.A. Reijneveld
  hoogleraar sociale geneeskunde, Universitair Medisch Centrum Groningen
- prof. dr. ir. H.A. Smit
  hoogleraar *public health*, Julius Centrum voor Gezondheidswetenschappen en Eerstelijns Gezondheidszorg, Universitair Medisch Centrum Utrecht

- dr. C. Smit
  vertegenwoordiger patiënten en consumenten
- prof. dr. A.E.M. Speckens
  hoogleraar psychiatrie, Universitair Medisch Centrum St Radboud, Nijmegen
- prof. dr. M.J. Trappenburg
  politicoloog, bijzonder hoogleraar Sociaal-politieke aspecten van de verzorgingsstaat, Universiteit van Amsterdam
- dr. L. van ’t Veer
  moleculair bioloog, Nederlands Kanker Instituut, Amsterdam
- prof. dr. R. Vos
  hoogleraar gezondheidsethiek en wijsbegeerte, Universiteit Maastricht
- ir. M.W. Horning, *adviseur*
  directie Markt en Innovatie, ministerie van Economische Zaken
- drs. J.T.M. Lely, *adviseur*
  directie Onderzoek en Wetenschapsbeleid, ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- dr. ir. C.M. Vos, *adviseur*
  directie Macro-Economische Vraagstukken en Arbeidsvoorwaarden, ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport
- prof. dr. P.L. Meurs, *waarnemer*
  voorzitter ZonMw
- prof. dr. E.G.E. de Vries, *waarnemer*
  voorzitter Raad voor Medische Wetenschappen
- dr. J.N.D. de Neeling, *secretaris*
  Gezondheidsraad/RGO, Den Haag

De Gezondheidsraad en belangen

Leden van Gezondheidsraadcommissies – waaronder sinds 1 februari 2008 ook de leden van de RGO – worden benoemd op persoonlijke titel, wegens hun bijzondere expertise inzake de te behandelen adviesvraag. Zij kunnen echter, dikwijls juist vanwege die expertise, ook belangen hebben. Dat behoeft op zich geen bezwaar te zijn voor het lidmaatschap van een Gezondheidsraadcommissie. Openheid over mogelijke belangenconflicten is echter belangrijk, zowel naar de voorzitter en de overige leden van de commissie, als naar de voorzitter van de Gezondheidsraad. Bij de uitnodiging om tot de commissie toe te treden wordt daarom aan commissieleden gevraagd door middel van het invullen van een formulier inzicht te geven in de functies die zij bekleden, en andere materiële en

niet-materiële belangen die relevant kunnen zijn voor het werk van de commissie. Het is aan de voorzitter van de raad te oordelen of gemelde belangen reden zijn iemand niet te benoemen. Soms zal een adviseurschap het dan mogelijk maken van de expertise van de betrokken deskundige gebruik te maken. Tijdens de installatievergadering vindt een bespreking plaats van de verklaringen die zijn verstrekt, opdat alle commissieleden van elkaars eventuele belangen op de hoogte zijn.

Bijlage **C**

Interviews

Ter voorbereiding van dit advies werden interviews afgenomen bij bestuurders van de acht UMC's, de onderzoeksinstituten NIVEL, NKI, RIVM, Trimbos-instituut en TNO Kwaliteit van leven en twee patiëntenverenigingen waarvan bekend was dat ze initiatieven ontplooien op het gebied van onderzoek. De gesprekken duurden een half uur tot een uur en werden gevoerd aan de hand van de volgende vragen:

- Heeft de noodzaak onderzoekssubsidies te moeten matchen de afgelopen vijf jaar in uw organisatie tot problemen geleid en, zo ja, tot welke problemen? Waren daarbij Europese subsidieprogramma's in het geding?
- Welke oplossingen ziet u voor de ervaren problemen?

De gesprekken werden gevoerd met de volgende personen:

- prof. dr. J.M. Bensing
  NIVEL, 23 september 2008
- prof. dr. A.H.M. Berns
  NKI-AVL, 15 september 2008
- mw. R. Broekgaarden
  Vereniging Spierziekten Nederland, 22 september 2008
- ir. H.M. le Clercq, prof. dr. E.C. Klasen
  Leids Universitair Medisch Centrum, 25 augustus 2008
- prof. dr. F. Corstens
  UMC St Radboud, 5 september 2008

- prof. dr. L.J. Gunning-Schepers
  Academisch Medisch Centrum, 20 augustus 2008
- prof. dr. J.L.L. Kimpen
  UMC Utrecht, 22 september 2008
- prof. dr. F. Kuipers
  Universitair Medisch Centrum Groningen, 1 oktober 2008
- dr. C. Oosterwijk
  VSOP, 12 september 2008
- prof. dr. H. Pols
  Erasmus MC, 29 augustus 2008
- prof. dr. J. Smits
  Maastricht UMC, 3 september 2008
- dr. M.J.W. Sprenger, dr. E. Smit
  RIVM, 30 september 2008
- prof. dr. W.A.B. Stalman
  VU medisch centrum, 1 september 2008
- drs. F.B. Trautmann
  Trimbos-instituut, 23 september 2008
- dr. D. Zijderveld
  TNO Kwaliteit van leven, 25 september 2008

De op de interview-resultaten gebaseerde concepttekst werd in oktober 2009 voor commentaar aan de geïnterviewden voorgelegd en waar nodig aangepast.

Bijlage **D**

Rapport Yellow Research

Stimulering van deelname aan Europese onderzoeksprogramma's

Dr. Mette Skraastad
Drs. Lotte Jaspers

28 oktober 2009

Yellow Research
Herengracht 495
1017 BT Amsterdam
T: 020 - 422 1801
M: 06 - 2698 0498
E: skraastad@yellowresearch.nl
W: www.yellowresearch.nl

Inhoud

1 Inleiding *73*

2 Relevante regels van de EU *75*
2.1 Staatssteun inzake onderzoek, ontwikkeling en innovatie *75*
2.1.1 Wanneer is staatssteun toegestaan? *76*
2.1.2 Wanneer is er geen sprake van staatssteun? *76*
2.2 Financieel Reglement 77

3 Stimuleringsinstrumenten in de EU *79*
3.1 Matchingsfondsen *80*
3.1.1 Noorwegen *81*
3.1.2 Polen *83*
3.1.3 Tjechië *84*
3.1.4 Verenigd Koninkrijk *85*
3.2 Schrijfsubsidies *85*
3.2.1 Denemarken *86*
3.2.2 Noorwegen *90*
3.2.3 Verenigd Koninkrijk *91*

1 Inleiding

In het kader van de voorbereiding van het advies over matching van Europese subsidies voor gezondheidsonderzoek vroeg de Raad voor Gezondheidsonderzoek adviesbureau Yellow Research de volgende vragen te beantwoorden:

- Aan welke Europese regels hebben lidstaten van de Europese Unie (EU) zich te houden wanneer zij onderzoeksinstellingen in hun land willen stimuleren om deel te nemen aan communautaire onderzoeksprogramma's?
- Welke instrumenten worden in diverse EU-lidstaten ingezet om deelname aan communautaire onderzoeksprogramma's te stimuleren?

In dit rapport brengen wij verslag uit van het onderzoek dat wij uitvoerden ter beantwoording van deze vragen.

2 Relevante regels van de EU

Wanneer EU-lidstaten de deelname aan communautaire onderzoeksprogramma's willen bevorderen, dan hebben zij enerzijds te maken met de EU-regels inzake staatssteun voor onderzoek, innovatie en ontwikkeling, anderzijds met het zogenaamde Financieel Reglement en de bijbehorende uitvoeringsvoorschriften. In de regels van de diverse EU-onderzoeksprogramma's, zoals KP7, *Innovative Medicines Initiative* en het *Health* programme van DG Sanco zijn geen nadere bepalingen geformuleerd die voor het stimuleren van de deelname aan deze programma's relevant zijn.

2.1 Staatssteun inzake onderzoek, ontwikkeling en innovatie

In het EU-verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap* wordt bepaald dat subsidies die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen (juridische entiteiten, zowel privaatrechteljk als publiekrechtelijk van aard) vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar zijn met de gemeenschappelijke markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt. Tegelijkertijd moet de EU het industriële potentieel beter benutten en innovatie, onderzoek en technologische ontwikkeling stimuleren.** In de Communautaire Kaderregeling inzake Staatssteun voor Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (Kaderregeling Staatssteun) is uitgewerkt hoe de EU het evenwicht wil bewaren tussen enerzijds steun voor onderzoek en innovatie en anderzijds tegengaan van concurrentievervalsing. De Kaderregeling Staatssteun is op 1 januari 2007 in werking getreden.

---

* Communautaire Kaderregeling inzake Staatssteun voor Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie, (2006/C323/01): Volgens artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag is staatssteun in beginsel verboden. In bepaalde gevallen kan staatssteun evenwel verenigbaar zijn met de gemeenschappelijke markt en wel op grond van artikel 87, leden 2 en 3. Steun voor O&O&I zal in hoofdzaak kunnen worden gerechtvaardigd op basis van artikel 87, lid 3, onder b) en c). In de onderhavige kaderregeling stelt de Commissie regels vast die zij zal toepassen bij de beoordeling van steun die bij haar is aangemeld, waarbij zij van haar beoordelingsbevoegdheid gebruikmaakt en tevens de rechtszekerheid en transparantie van haar besluiten vergroot.

** Het EU-verdrag, artikel 167.

2.1.1 Wanneer is staatssteun toegestaan?

In de Kaderregeling Staatssteun is omschreven wanneer sprake is van staatssteun en wanneer staatssteun is toegestaan. Staatssteun is toegestaan wanneer:

- het steuninstrument toegespitst is op een welbepaald marktfalen;
- staatssteun het meest geschikte beleidsinstrument is;
- de steun een stimulerend effect heeft op de innovatie en evenredig is met de vastgestelde doelstellingen; of
- de verstoring van de concurrentie beperkt blijft.

2.1.2 Wanneer is er geen sprake van staatssteun?

De Kaderregeling Staatssteun beschouwt overheidsfinanciering van onderzoeks-instellingen die niet-economische activiteiten uitvoeren niet als staatssteun.*

Economische activiteiten van onderzoeksinstellingen zijn bijvoorbeeld het uitvoeren van contractonderzoek in opdracht van de industrie, het verhuren van onderzoeksinfrastructuur en het geven van adviezen.** Indien een instelling zowel economische als niet-economische activiteiten uitvoert, zal de financiering van niet-economische activiteiten geen staatssteun zijn, als de kosten en opbrengsten van de verschillende activiteiten duidelijk gescheiden zijn in de financiële administratie. De primaire activiteiten van onderzoeksinstellingen worden omschreven als: onderwijs, onafhankelijke R&D en de verspreiding van resultaten. Deze activiteiten worden als niet-economische activiteiten beschouwd. Ook technologie-transfer, als die wordt uitgevoerd door (of namens) de onderzoeksinstelling zelf en als het geld dat ermee verdiend wordt ten goede komt aan de primaire activiteiten van de onderzoeksorganisatie, zijn geen economische activiteiten. Contractonderzoek moet gebeuren onder marktcondities. Als de marktprijs niet bekend is moeten alle kos-

---

* De Kaderregeling Staatssteun defineert een onderzoeksorganisatie als: ‘een entiteit, zoals een universiteit of onderzoeksorganisatie, ongeacht haar rechtsvorm (publiek- of privaatrechtelijke organisatie) of financieringswijze, die zich in hoofdzaak bezighoudt met het verrichten van fundamenteel onderzoek, industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling en het verspreiden van de resultaten daarvan door middel van onderwijs, publicaties of technologieoverdracht; alle winst wordt opnieuw geïnvesteerd in die activiteiten, in de verspreiding van de resultaten daarvan, of in onderwijs. Ondernemingen die invloed over een dergelijke entiteit kunnen uitoefenen door middel van bijvoorbeeld aandeelhouders of leden, genieten geen preferente toegang tot de onderzoekscapaciteit van een dergelijke entiteit of tot de resultaten van haar onderzoek’.

** Kaderregeling Staatssteun voetnoot 24.

ten plus een redelijke marge worden vergoed. Als er voor contractonderzoek overheidsfinanciering wordt verleend – waar het bedrijf van profiteert – dan valt dat onder (indirecte) staatssteun.

Als een onderzoeksinstelling samenwerkt met een bedrijf dan is er geen sprake van staatssteun wanneer:

- het bedrijf alle kosten van het onderzoek betaalt;
- de resultaten die niet beschermd kunnen worden, verspreid kunnen worden en alle intellectuele eigendomsrechten aan de onderzoeksinstelling toekomen; of
- de intellectuele eigendomsrechten tegen marktcondities worden overgedragen.

De Commissie is zich ervan bewust dat het lastig is om de marktprijs van onderzoeksresultaten objectief te bepalen en stelt dat de laatstgenoemde voorwaarde vervuld is als de onderzoeksinstelling als verkoper onderhandelt om bij het sluiten van de overeenkomst maximale winst te behalen.

Steun voor technische haalbaarheidsstudies (demonstratie) is een activiteit die gezien moet worden als een economische activiteit. Een voorbeeld van demonstratie is het (bijna) op schaal bouwen van een brug voor het verder uittesten en evalueren van het materiaal of de technologie. Al het onderzoek ter verbetering van brug, materiaal of technologie is onderzoek. Demonstratie is een activiteit die aan maximale financiering is gebonden. Nationale financiering van demonstratie moet gemeld worden in Brussel en er moet jaarlijks over gerapporteerd worden. Financiering van demonstratieactiviteiten blijft verder in dit rapport buiten beschouwing.

2.2 Financieel Reglement

Communautaire subsidieprogramma's, zoals het Zevende Kaderprogramma, het Tweede Actieprogramma op het gebied van gezondheidszorg en het *Innovative Medicines Initiative Joint Technology Initiative ('IMI')*, zijn behalve aan de regels voor staatsteun voor hun financiële bepalingen ook onderworpen aan de Verordening Financieel Reglement van toepassing op de algemene begroting van de Europese Gemeenschappen en de daarbij behorende uitvoeringsvoorschriften.

De artikelen 109 en 112 van de uitvoeringsregels 2002 leggen de basisprincipes voor financiering vast:

- Medefinancieringbeginsel. In principe moet de ontvanger van een subsidie zelf een gedeelte van de contractonderzoekskosten dragen, tenzij het contractonderzoek niet valt onder de definitie van een economische activiteit, zie paragraaf 2.1.2 (‘Wanneer is er geen sprake van staatssteun?’);
- Cumulatieverbod. De subsidie mag in geen geval meer bedragen dan de gecumuleerde, totale, volgens de uitvoeringsvoorschriften voor financiering in aanmerking komende kosten; en:
- Verbod van werking met terugwerkende kracht. Subsidiëring van al begonnen activiteiten kan slechts worden toegestaan indien de aanvrager kan aantonen dat het noodzakelijk was met de actie te beginnen vóór de toekenning van de subsidie.

Het medefinancieringsbeginsel sluit matching van een projectsubsidie door een derde partij niet uit. Het cumulatieverbod beperkt echter de matching tot maximaal 100 procent van de projectkosten. De subsidieontvanger dient in zijn financiële rapportage richting de EC aan te geven wat de totale projectkosten zijn, hoeveel geld is ontvangen van derde partijen voor dit specifieke project, en welk percentage in rekening wordt gebracht bij de EU. Indien de matching door een derde partij meer dan 100 procent van de projectkosten dekt dient de subsidie-ontvanger het teveel ontvangen bedrag te verrekenen met het bedrag dat in rekening wordt gebracht bij de EU. In de praktijk betekent dit dat de subisidie-ontvanger minder subsidie ontvangt van de EU.

3 Stimuleringsinstrumenten in de EU

De deelname van instellingen aan communautaire onderzoekprogramma's kan op verschillende manieren worden gestimuleerd. Op basis van de te financieren kosten kunnen stimuleringsinstrumenten worden verdeeld in twee hoofdgroepen:

- Matchingsfondsen. Dit zijn fondsen waaruit de projectkosten van een Europees project worden meegefinancierd. Het achterliggende doel van veel matchingsfondsen is de internationale concurrentiepositie van nationale instellingen te versterken. Een andere vorm van matchen is de teruggave van BTW op EU projecten aan niet BTW-plichtige instellingen.
- Schrijfsubsidies. Dit zijn subsidies die bijdragen aan de kosten van het voorbereiden, opzetten en/of schrijven van een Europees project. Het doel is de kwantiteit en/of kwaliteit van de ingediende subsidieaanvragen te verhogen.

Voor het in kaart brengen van stimuleringsinstrumenten en het analyseren van een mogelijk effect op de deelname aan kaderprogramma's zijn gegevens opgevraagd van een zestal landen die behoren tot de EU-15: Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en Zweden. Uit de verstrekte gegevens bleek dat deze landen wel een schrijfsubsidie kennen, maar geen matchingsfonds. Om toch enig licht te kunnen werpen op het verschijnsel 'matchingsfonds' zijn ook gegevens opgevraagd over de matchingsfondsen van Noorwegen, Polen en Tsjechië. In tabel 1 zijn de algemene gegevens van de onderzochte landen weergegeven.

Tabel 1 Stimuleringsinstrumenten in tien Europese landen.

Land	Stimuleringsinstrument voor KP7	Schrijfsubsidies voor KP7	Matchingsfonds voor KP6	Matchingsfonds voor KP7
Denemarken	Ja	Ja	Nee	Nee
Duitsland	Ja	Ja, op 'Länder' niveau	Nee	Nee
Finland	Ja	Ja	Nee	Nee
Frankrijk	Ja	Ja, op regionaal niveau	Nee	Nee
Nederland	Nee	Nee	Nee	Nee
Noorwegen	Ja	Ja	Ja	Nee
Polen	Ja	Ja	Ja	Ja
Tsjechië	Ja	Ja	Nee	Ja
Verenigd Koninkrijk	Ja	Ja, via Research Councils	Ja, voor BTW	Nee
Zweden	Nee	Nee	Nee	Nee

3.1 Matchingsfondsen

In KP6 waren Noorwegen en Polen de enige landen met een matchingsfonds voor onderzoeksinstellingen (tabel 2). Een vereiste van het Noorse matchingsfonds was dat de onderzoeksinstellingen een integraal kostprijsmodel hanteren, dus een kostprijsmodel waarin alle, directe en indirecte, kosten van het onderzoek worden verdisconteerd, conform de vereisten van het Zesde Kaderprogramma. In Polen was het matchingsfonds opengesteld voor alle universiteiten, onderzoeksinstellingen en het midden- en kleinbedrijf (MKB), onafhankelijk van het gehanteerde kostprijsmodel. Instellingen die een additioneel kostprijsmodel hanteerden – dat wil zeggen: alleen de directe onderzoekskosten berekenden en voor wat betreft de indirecte kosten gebruik maakten van de mogelijkheid daarvoor een bepaald percentage van de directe kosten op te voeren – kregen de kosten vergoed die niet in aanmerking kwamen voor vergoeding door de EU, zoals vast personeel.

In KP7 hebben Polen en Tsjechië respectievelijk een aangepast of nieuw matchingsfonds geïmplementeerd voor onderzoeksinstellingen en universiteiten. In beide landen is het hanteren van een integraal kostprijsmodel geen voorwaarde voor het verkrijgen van een matchingssubsidie. Op basis van de projectkosten van een EU project matcht de overheid tot 100 procent.

Tabel 2 Overzicht matchingsfondsen.

Land	Naam	Soort fonds	Doelgroep	EU subsidies
Noorwegen	SAM	Matchen van projectkosten	onderzoeksinstellingen	KP6 (Large Scale or Small and Medium Scale projects)
Polen	Matchingsfonds	Matchen van projectkosten	Universiteiten, onderzoeks-instellingen en MKB	KP6 en KP7
Tsjechië	*VAT refund* [a]	Fonds voor BTW	Universiteiten en onderzoeks-instellingen	KP7
Tsjechië	Matchingsfonds	Matchen van projectkosten	Universiteiten en onderzoeks-instellingen	KP7
Verenigd Koninkrijk	Tax reduction	Teruggave BTW	Universiteiten	KP6[b]

[a] *VAT refund according to VAT Act no 235.2004 coll., paragraph 81.*
[b] Er wordt nu onderhandeld over de BTW-teruggave voor KP7 projecten. Informatie van *UK Research Office* in Brussel, gedateerd 12 oktober 2009.

In Tsjechië hebben niet BTW-plichtige instellingen de mogelijkheid de BTW gerelateerd aan KP7 projecten terug te vorderen. In het Verenigd Koninkrijk hadden de niet BTW-plichtige instellingen ook deze mogelijkheid in KP6.* Op dit moment bekijkt de Britse overheid of deze vorm van matching ook beschikbaar wordt gesteld in KP7.

3.1.1 Noorwegen

Het doel van het Noorse matchingsfonds voor onderzoeksinstellingen EU-SAM was de kwaliteit van het Noorse onderzoek te verhogen en innovatie te stimuleren.** Het fonds wordt beheerd door de *Research Council of Norway (Forskningsrådet)* die ook Nationaal Contactpunt is voor KP7. Het fonds stond open voor aanvragen in de periode van 2004 tot 2006 en financiert de nog lopende KP6 projecten tot eind 2009.*** Het streven was de deelname van Noorse instellingen in goedgekeurde projecten te verhogen tot ten minste 20 procent. Het tussentijdse resultaat in november 2006 was een gemiddelde Noorse deelname van 27,1 procent aan KP6 projecten. In 25 procent van deze projecten participeerde een universiteit of hoger onderwijsinstelling, in 35 procent een onderzoeksinstelling. Volgens de Noren een uitstekend resultaat.

* Interview met Angela Noble, senior EU adviseur van de *University of Edinburgh*.
** http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?c=Informasjonstekst&cid=1185965299608&pagename= ForskningsradetNorsk%2FHovedsidemal (in het Noors).
*** Telefonisch interview met mw. Randi Aarekol Basmadijan van de *Research Council of Norway.*

Het KP6 matchingsfonds vergoedt 25 procent van de projectkosten van *Integrating Projects (Large Scale Integrating Projects* in FP7) en STREPs (*Small and Medium Scale Focussed Projects* in FP7). Alleen onderzoeksinstellingen met een integrale kostprijs kwamen in aanmerking voor dit fonds. Universiteiten kwamen niet in aanmerking voor matching omdat de Noorse staat hun vaste kosten volledig financiert en de EU in KP6 100 procent van de additionele projectkosten financiert. Het matchingsfonds was opgezet in lijn met de regels voor staatssteun.

Het matchingsfonds werd in 2004 opengesteld voor het indienen van matchingsaanvragen. In 2005 was een bedrag van omgerekend ongeveer 8,7 miljoen euro gereserveerd. De onderzoeksinstellingen konden een elektronische aanvrage indienen. De EU-SAM vergoeding werd bepaald aan de hand van het EU budget zoals vermeld in het contract met de EU. Hiervoor diende de aanvrager een kopie van de *Invitation Letter to Negotiate* of het ondertekende contract met de Europese Commissie waarin het budgetaandeel van de Noorse onderzoekinstelling staat vermeld. Vervolgens werd per goedgekeurde matchingsaanvrage een contract gesloten tussen de *Research Council of Norway* en de onderzoeksinstelling over de voorwaarden van financiering. Op dit moment zijn de meeste EU-SAM subsidies afgelopen. Voor het verkrijgen van de matchingssubsidie dient de aanvrager ieder jaar een kopie van de financiële rapportage aan de EU in bij de *Research Council of Norway.* Op basis hiervan krijgt de aanvrager achteraf 25 procent van de aan de EU gedeclareerde kosten vergoed. Ter controle dienen een kopie van de eindafrekening met de EU en de gegevens die Brussel verstrekt aan Noorwegen.

Met het EU-SAM matchingsfonds werd 25 procent van onderzoekskosten van een KP6 project vergoed. In KP7 heeft de Europese Unie de EU bijdrage aan onderzoekskosten van een KP7 project verhoogd van 50 tot 75 procent, precies de 25 procent die eerst door de Noorse overheid werd betaald. De Noorse overheid heeft daarom besloten het EU SAM matchingsfonds niet te continueren voor KP7 projecten maar een ander stimuleringsfonds op te zetten. Er is in KP7 gekozen voor een schrijfsubsidie die openstaat voor alle type deelnemers. Onderzoekers worden gestimuleerd internationale projectaanvragen – niet alleen KP7-aanvragen – in te dienen. De achterliggende gedachte is, aldus Randi Aarekol van de *Research Council of Norway* in een interview, dat het voor een klein land van belang is aan te sluiten bij de internationale onderzoekprogramma's. Het is goed voor de concurrentiepositie van de Noorse onderzoekinstituten. Noorwegen is weliswaar geen lid van de EU, maar wil

volgens Aarekol op het terrein onderzoek graag voor vol worden aangezien.

De uitstekende resultaten van Noorwegen in KP6 en het gevoerde Europese onderzoeksbeleid hebben er mede toe geleid dat Noorwegen en andere met de EU geassocieerde landen nu volwaardige partners van KP7 zijn, met dezelfde rechten en plichten als de EU-lidstaten.

3.1.2 Polen

In een telefonisch interview met mevrouw E. Madej-Popiel van het Poolse ministerie van Hoger Onderwijs is gesproken over de Poolse stimuleringsinstrumenten. Polen heeft een matchingsfonds voor KP6, dat nog lopende projecten financiert en een aangepast matchingsfonds voor KP7. In KP6 werden projectkosten gematcht als de instelling een integraal kostprijsmodel hanteerde of met een bedrag verhoogd als de instelling een additioneel kostprijsmodel hanteerde, ter compensatie van kosten die niet door de Europese Unie vergoed werden, zoals vast personeel.

In KP7 is het matchingsfonds aangepast aan de nieuwe financieringsvoorwaarden. De KP7 projecten van onderzoeksinstellingen, universiteiten en MKB worden gematcht tot 100 procent van de kosten. De hoogte wordt bepaald aan de hand van het EU contract en de financiële rapportages aan de Europese Commissie. Het matchingsfonds staat open voor onderzoeksinstellingen en universiteiten, onafhankelijk van welk kostprijsmodel zij hanteren.

Uit het fonds werd in 2006 circa 22 miljoen euro uitgekeerd. In 2007 werd aan ongeveer 800 Poolse instellingen circa 29 miljoen uitgekeerd voor KP6 en KP7 projecten, waaronder 400 nieuw gefinancierde KP7 projecten.

Bij het opzetten van het matchingsfonds heeft Polen geen indicatoren voor een effect vastgelegd. Terugkijkend ziet mevrouw Madej-Popiel geen effect van het matchingsfonds voor KP6 op de Poolse deelname. Polen is bijna even groot als Spanje en scoorde bijzonder slecht in KP5 en KP6. De redenen zijn de taalbarrière (Engels is geen vanzelfsprekende tweede taal in Polen) en onbekendheid met samenwerking in het algemeen en in het bijzonder met Europese collega's. De Poolse overheid hoopt dat de nieuwe generatie onderzoekers meer geïnteresseerd zal zijn in KP7.

3.1.3 Tjechië

De Tsjechische universiteiten en onderzoeksinstellingen ondervinden problemen bij het aansluiten bij het Europese Kaderprogramma, aldus mevrouw Lenka Lepicova, Nationaal Contactpunt van Tsjechië, in een interview. Daarom is in 2004 een schrijfsubsidie beschikbaar gesteld voor universiteiten, onderzoeksinstellingen en MKB. Het aantal aanvragen per jaar was laag, variërend tussen de 14 en 20 aanvragen per jaar, met een dieptepunt van 2 aanvragen in 2006. De conclusie van de Tsjechische overheid is dat de schrijfsubsidie de deelname aan de Europese Kaderprogramma's onvoldoende stimuleert, doordat deze subsidie teveel administratief werk met zich meebrengt en alleen de reis- en vergaderkosten dekt. De Tsjechische overheid heeft daarom besloten in plaats van een schrijfsubsidie een matchingsfonds voor KP7 op te zetten. De wetgeving is in de week van 3 maart 2008 gepubliceerd.

Alleen universiteiten en onderzoeksinstellingen komen voor een bijdrage uit het matchingsfonds in aanmerking. De bijdrage behelst financiering van 25 procent van de directe projectkosten en 25 procent van de forfaitaire financiering (*flat rate*) voor de indirecte kosten. Er is niet gekozen voor een systeem dat uitgaat van de integrale projectkosten omdat naar verwachting weinig universiteiten en onderzoeksinstellingen in KP7 de overstap naar integrale bekostigingssystemen zullen maken. De interesse voor dit stimuleringsinstrument is de afgelopen anderhalf jaar overweldigend geweest.* Het enige nadeel van deze subsidie is de extra administratielast die wordt veroorzaakt doordat de rapportageperiode van het matchingsfonds (kalenderjaar) afwijkt van die van KP7 (projectjaar).

Tsjechië heeft naast het matchingsfonds een BTW-fonds voor niet BTW-plichtige instellingen, zoals publieke organisaties en universiteiten. Dit is vastgelegd in de Tsjechische BTW-wetgeving. Voor de toetreding van Tsjechië tot de Europese Unie was dit fonds beschikbaar van 1999 tot 1 mei 2004. Sinds 1 januari 2008 is het opnieuw opengesteld. Op basis van een kopie van de facturen voor KP7 projecten waarop de BTW identificeerbaar is, kan de afgedragen BTW worden vergoed door het ministerie van onderwijs.

---

* Schiftelijke informatie van mevrouw Lenka Lepicova van *Technology Centre* AS CR, 19 oktober 2009.

3.1.4 Verenigd Koninkrijk

In KP6 was het in het VK voor niet BTW-plichtige instellingen mogelijk de BTW gerelateerd aan KP6-projecten terug te vorderen. Door het invoeren van een terminologiewijziging (het woord *contract* in KP6 is vervangen door *Grant Agreement* in KP7) is het onduidelijk of de BTW-plichtige instellingen ook de BTW gerelateerd aan KP7-projecten kunnen terugvorderen. Op dit moment wordt de Britse BTW wetgeving hierop getoetst.* De Britse overheid zal moeten bepalen of het BTW- fonds wordt voortgezet en in hoeverre de wetgeving moet worden aangepast.

3.2 Schrijfsubsidies

De Europese kaderprogramma's zijn gericht op het stimuleren van innovatie door onder andere onderzoek te financieren. In Europa is het MKB de belangrijkste innovatiemotor.** Om de deelname van het MKB aan de Europese kaderprogramma's te stimuleren introduceerde de Europese Commissie midden jaren negentig het financieringsinstrument *Exploratory Award*.***

De voorwaarden voor de *Exploratory Award* waren:

- ten minste twee MKB's gevestigd in verschillende lidstaten (of een in een lidstaat en een in een geassocieerd land);
- niet eerder een *Exploratory Award* ontvangen onder het lopende Kaderprogramma; en
- maximaal aan te vragen budget 30.000 euro, waarvan uiteindelijk 75 procent vergoed werd.

Het financieringsinstrument werd in het vierde Kaderprogramma opgestart. In het vijfde Kaderprogramma was het zo succesvol dat de Europese Commissie niet in staat was de grote aantallen aanvragen te verwerken en te beoordelen. Het financieringsinstrument is wegens dit succes in het zesde Kaderprogramma afgeschaft. De meeste lidstaten hebben dit opgevangen door nationale *Exploratory Awards* op te zetten voor MKB´s die willen deelnemen aan een Europees onderzoekpro-

* Schriftelijke informatie van mevrouw Judith Litjens van *UK Research Office* in Brussel, 12 oktober 2009.
** http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/docs/charter_nl.pdf.
*** http://ec.europa.eu/research/sme/leaflets/en/02.html.

gramma. Een aantal van deze financieringsinstrumenten werd ook opengesteld voor universiteiten en onderzoeksinstellingen. In KP7 heeft de Europese Commissie weer een financieringsinstrument geïntroduceerd om de lidstaten financieel te ondersteunen bij het verlenen van schrjfsubsidies.

De meeste schrijfsubsidies beogen het stimuleren van de deelname aan KP7 of de Europese onderzoeksprogramma's (tabel 3). Meestal worden de reiskosten vergoed en een gedeelte van de arbeidstijd, inclusief of exclusief de overhead. Alleen in Noorwegen wordt de arbeidstijd van universitaire deelnemers niet vergoed. In Tsjechie worden alleen de reis- en voorbereidende vergaderkosten vergoed, waardoor dit instrument niet populair is (zie 3.1.3).

3.2.1 Denemarken

De Denen hebben drie fondsen opgezet ter stimulering van de deelname van Deense instellingen aan KP7:

START-*midler.* * Het doel van dit fonds is de deelname van onderzoeksinstellingen en universiteiten in communautaire onderzoeksprogramma's te vergroten. De subsidie dekt de kosten van het definiëren van een projectidee, het vinden van partners en het schrijven van een EU subsidieaanvrage. De voorbereidingsfase van een EU subsidieaanvrage mag maximaal twee jaar duren. Per aanvrage kan 50.000 DKK (ongeveer 6.700 euro) tot 300.000 DKK (ongeveer 40.300 euro) worden aangevraagd.

Per *Research Council* zijn er verschillende aanvraagformulieren en oproepdata voor het indienen van een *START-midler* aanvrage. Er is geen sluitingsdatum.

* http://www.fi.dk/internationalt/eus7rammeprogramforforskning/ansogning/tilskud-til-at-forberede-en-ansogning/start-midler.

Tabel 3 Overzicht schrijfsubsidies.

Land	Naam	Soort fonds	Doelgroep	EU subsidies	In aanmerking komende kosten	Bedrag	Vergoedings percentage
Europese Unie	*Exploratory Award*	Schrijfsub-sidie	Bedrijven	KP5	Personeel, subcontracten, reis- en verblijfkosten	Max. 30.000 euro	75%
Denemarken	*Netværkmidler*	Fonds voor het opzetten van Europese Netwerken	Bedrijven, onderzoeks-instellingen en universiteiten	KP7	Personeelskosten van het secretariaat en de netwerk coördinator (plus 20% overhead), reis- en verblijfkosten en kosten bijeenkomsten	67.100 tot 134.200 euro per jaar	Cofinanciering
	START-midler	Schrijfsub-sidie	Onderzoeks-instellingen en universiteiten	EU onderzoeks programma's	Personeelskosten, ondersteuning, reis- en verblijfkosten, kosten bijeenkomsten, overhead	6.700 tot 40.300 euro	Cofinanciering
	Koordinator-puljen	Fonds voor Deense coördinatoren	Bedrijven, onderzoeks-instellingen en universiteiten	KP7	Personeelskosten (tot 600 DK per uur), reis- en verblijfkosten	Max. 8.700 euro	50%
Duitsland	Op *Länder* niveau	Schrijfsubsidies voor Duitse coördinatoren		FP7			
Finland[a]	*Funding for the preparation of an intern-ational R&D project*	Schrijfsub-sidie	Onderzoeks-instellingen en universiteiten	KP7	Personeelskosten, subcontracten, reis en verblijfkosten. Een voorwaarde is dat het project ten minste een evaluatie score heeft van 6 (van de max 15 punten)	Tot 25.000 euro of maximaal 10% van het budget gereserveerd voor de Finse partners	100% (70% voor MKB)
Frankrijk	Indien beschikbaar, op regionaal niveau	Schrijfsub-sidies voor Franse coördinatoren	Onderzoeks-instellingen	FP7			

vervolg *Tabel 3*.

Land	Naam	Soort fonds	Doelgroep	EU subsidies	In aanmerking komende kosten	Bedrag	Vergoedings percentage
Ierland	*Coordination support for academic coordinators*	Schrijfsub-sidie	Universiteiten, hogescholen en publieke onderzoeks-instellingen	FP7	Personeelskosten voor analyse (en in uitzonderingsgeval len de schrijver), project, subcontracten, reis- en verblijfkosten, kosten bijeenkomsten	Max 25.000 euro	Cofinanciering
Noorwegen	PES	Schrijfsub-sidie	Bedrijven, onderzoeks-instellingen en universiteiten	KP7, ICT van CIP, Eureka, Eurostar, EER fonds,	Personeelskosten (behalve universiteiten, subcontracten, reis- en verblijfkosten	6.200 tot 62.000 euro, afhankelijk van aantal en type Noorse deelnemers	50%
Polen	*Grants for preparation of FP7 projects*	Schrijfsub-sidie	Bedrijven, onderzoeks-instellingen en universiteiten	KP& en andere international RTD programma's	Reis- en verblijfkosten, personele lasten adviseurskosten, kosten bijeenkomsten etc.	Tot 16.000 euro voor schrijven, waarvan max 5300 euro voor personeels-kosten	100%
Tsjechië	*Grant for preparation of FP7 proposals*	Schrijfsub-sidie	Universiteiten en onderzoeks-instellingen	KP6 en KP7, behalve Coordination and Support Actions	Reis- en verblijfkosten, kosten bijeenkomsten	Tot 10.000 euro, afhankelijk van rol in project en aantal Tsjechische deelnemers	75%
Verenigd Koninkrijk	Diverse fondsen van *Research Councils, Royal Society* of regionale organisaties	Schrijfsub-sidie	Universiteiten en onderzoeks-instellingen	KP7 of internationale samenwerking en	Reis- en verblijfkosten en soms ook personeelskosten	Variërend van 7.500 euro (BBSRC) tot geen limiet	Cofinanciering

[a] Schftelijke informatie van Eija Auranen, Senior adviseur, Tekes – *Finnish Funding Agency for Technology and Innovation*. www.tekes.fi/eu.

Netværksmidler.[*] Het doel van dit fonds is het voorbreiden en coördineren van Deense deelname aan grote strategische EU onderzoeksinitiatieven of het opzetten van een netwerk voor het schrijven van een EU projectvoorstel. Het fonds staat open voor alle Deense instellingen. Per project kan de medefinanciering 500.000 DKK (ongeveer 67.100 euro) tot 1.000.000 DKK (ongeveer 134.200 euro) per jaar zijn, voor maximaal 2 jaar. De kosten die gedeclareerd kunnen worden zijn Deens secretariaat, personeelskosten van de netwerkcoördinator, reis- en verblijfkosten in verband met deelname aan een internationaal netwerk en de kosten van vergaderingen en seminars.

Koordinatorpuljen.[**] Het doel van dit fonds is het aantal Deense coördinatoren in KP7 te verhogen en hun concurrentiepositie te versterken door maximaal 50 procent van de onderhandelingskosten met de Europese Commissie te financieren. Het fonds staat open voor bedrijven, onderzoeksinstellingen en universiteiten. De kosten die in aanmerking komen voor subsidiëring zijn de reis- en verblijfkosten en de tijd die de coördinator en zijn ondersteunend personeel besteed hebben aan de onderhandeling. In totaal is een budget van 110.000 euro per jaar beschikbaar gesteld voor de periode 2007-2009. De spelregel van dit fonds is wie het eerst komt wie het eerst maalt. Het vergoedingspercentage is 50 procent van de daadwerkelijke kosten. Per project wordt maximaal 65.000 DKK (ongeveer 8.700 euro) gegeven, afhankelijk van de grootte van het project. Alleen die KP7 projecten komen in aanmerking voor financiering waarbij:

- een Deen coördinator is;
- het consortium meer dan drie partners heeft; en
- de coördinator een uitnodiging van de Europese Commissie tot onderhandeling heeft ontvangen.

De aanvrage omvat een ingevuld aanvraag-formulier en de volgende documenten:

- een kopie van de uitnodigingsbrief van de Europese Commissie;
- een kopie van het evaluatierapport van de Europese Commissie;
- een kopie van deel A van een projectvoorstel; en

---

* http://www.fi.dk/soeg-stoette/opslag-stoettemuligheder/2009/opslag-af-netvaerksmidler-til-styrkelse-af-dansk-deltagelse-i-stoerre-eu-satsninger-inden-for-forskning-og-udvikling/?searchterm=netværksmidler.

** http://www.fi.dk/soeg-stoette/opslag-stoettemuligheder/loebende-ansoegningsfrist/koordinatorpuljen-2013-en-million-til-danske-koordinatorer-af-eu-projekter.

- een budget voor personeelskosten en reis- en verblijfkosten.

Het bedrag wordt uitgekeerd na het insturen van een eindrapport met een kopie van het ondertekende *Grant Agreement,* een financiële rapportage en een accountantsverklaring.

3.2.2 Noorwegen

De schrijfsubsidie *ProsjektEtableringsStøtte* (PES) staat open voor alle Noorse entiteiten. Het doel van dit fonds is het verhogen van de onderzoekskwaliteit in Noorwegen. Het PES fonds draagt bij aan de kosten van het opzetten en schrijven van een EU project van entiteiten die actief gaan deelnemen aan een EU project, zoals KP7, Eureka, ERA-net. Een subsidieaanvraag voor iedere EU onderzoekssubsidie kan in aanmerking voor financiering.

Voor het verkrijgen van een subsidie dient de Noorse deelnemer elektronisch een budgetbegroting en een korte omschrijving van het onderzoeksplan in. De aanvrage wordt beoordeeld door the *Research Council of Norway* en de hoogte van de subsidie hangt af van de rol van de Noorse deelnemers, het aantal Noorse deelnemers en de soort entiteit. Het bedrag kan variëren van omgerekend 6.200 euro voor een Noorse deelnemer tot omgerekend 62.000 euro voor een Noorse coördinator en meerdere Noorse deelnemende instellingen.

Universiteiten en hogescholen kunnen alleen de reis-en verblijfkosten voor 50 procent vergoed krijgen. Andere entiteiten kunnen 50 procent van de reis-, en verblijf-, personeels- (*freeing of research time)* en consultancykosten vergoed krijgen. De reden dat de universiteiten en hogescholen geen personeelskosten vergoed krijgen is dat het vaste personeel van deze instellingen 100 procent gefinancierd wordt door de Noorse overheid.

Alle kosten vanaf de elektronische indieningdatum bij PES komen in aanmerking voor vergoeding, ook al is de PES aanvraag nog niet goedgekeurd. In verband met de regels voor Staatssteun aan bedrijven ligt de indieningdatum voor het PES fonds voor de indieningdatum van de EU subsidies en mogen alleen die kosten vergoed worden die tussen deze twee indieningdata gemaakt zijn. De subsidie wordt na het indienen van het EU projectvoorstel uitgekeerd. Voor het verkrijgen van de vergoeding dienen de instellingen de volgende documenten over te leggen:

- een urenregistratie en het bijbehorende overzicht van personeelskosten;

- facturen van de reis- en consultancykosten;
- een kopie van de Europese Commissie ter bevestiging van ontvangst;
- een kopie van het ingediende projectvoorstel.

Het PES fonds is opengesteld voor aanvragen in 2006 en loopt tot 2013. In 2006 zijn 147 projecten gefinancierd met een totale som van omgerekend 6,1 miljoen euro en in 2007 184 projecten met een totale som van omgerekend 7,9 miljoen euro. Voor 2008 is een bedrag van ongeveer 5,7 miljoen euro gereserveerd.

The *Research Council of Norway* had onvoldoende rekening gehouden met de onverwachte grote aanvraagdruk. De Noorse overheid heeft daarom de budgetreservering van PES verhoogd van met 50 procent verhoogd; van 30 miljoen NOK in 2007 naar 46 miljoen NOK in 2008. In 2007 is een bedrag van 63 miljoen NOK uitgekeerd maar nu KP7 daadwerkelijk opgestart is worden minder PES aanvragen verwacht. Verder zal de werkdruk verlaagd worden door een gedeelte van de werkzaamheden van subsidies toekennen over te hevelen aan de onderzoeksinstellingen en universiteiten. Hiervoor zijn raamovereenkomsten afgesloten met desbetreffende instellingen en rapporteren en declareren deze instellingen achteraf aan the *Research Council of Norway* hoeveel PES subsidies en geld zij hebben uitgekeerd aan hun onderzoekers.

3.2.3 Verenigd Koninkrijk

In het Verenigd Koninkrijk hebben zeven *Research Councils* en een aantal *Societies* fondsen beschikbaar gesteld voor het opzetten van een KP7 project.* Meestal worden alleen de reis- en verblijfkosten betaald van een bezoek aan een andere onderzoekinstelling in Europa (buiten het Verenigd Koninkrijk). Sommige fondsen dragen ook bij aan de kosten van een project schrijven (freeing of research time). Wie in aanmerking komt voor een subsidie hangt af van het onderzoeksgebied en de voorwaarden van het fonds. Drie voorbeelden van dergelijk fondsen:

- Het *International Scientific Interchange Scheme* (ISIS)** biedt de houder van een subsidie van de *Biotechnology and Biological Sciences Research Council* (BBSRC) de mogelijkheid een internationale dimensie aan zijn project aan te brengen door het leggen van contacten met internationale collegae en/of het voorbereiden van een EU

* Van Judith Litjens van *UK Research Office* in Brussel is meer informatie verkregen over deze fondsen.
** http://www.bbsrc.ac.uk/science/international/isis.html.

project te financieren. Alleen de reis- en verblijfkosten tot ongeveer 7500 euro worden vergoed. Vooral de *Short Term Travel Award* is hiervoor geschikt.

- De *Overseas Travel Grant*[*] van de *Engineering and Physical Sciences Research Council (*EPSRC) staat open voor alle onderzoekers in dit onderzoeksgebied en is niet afhankelijk van een al verkregen EPCRC subsidie. Het doel is buitenlandse bezoeken van onderzoekers te betalen die een nieuwe technologie gaan leren of een internationaal project willen opzetten. Het fonds betaalt 80 procent van de reis- en verblijfkosten en personeelskosten (*freeing of research and education time*). Er is geen maximum bedrag per aanvrage.
- *Support for development of seventh Framework Programme proposals* van de *Economic and Social Research Council* biedt onderzoekers met een onderzoeksportefolio van tenminste 500K£ en international samenwerkingen de mogelijkheid 10K£ aan te vragen voor het schrijven van een KP7 voorstel. De kosten die in aanmerking komen voor vergoeding zijn de reis-en verblijfkosten, gebruiksgoederen, toegang tot onderzoeksfaciliteiten, adviseurskosten, personeelskosten etc.[**]

* http://www.epsrc.ac.uk/ResearchFunding/Opportunities/Networking/OTG/default.htm.
** http://www.esrcsocietytoday.ac.uk/ESRCInfoCentre/opportunities/international/fp7_09.aspx.